

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Företagsekonomiska institutionen
Kandidatuppsats VT 2007

IAS 19

-BORTOM KORRIDOREN-

Författare

Micaela Arvidsson, 840831

Mette Günther, 830608

Handledare

Pernilla Lundqvist

Jan Marton

FÖRORD

Tack!

Ett stort tack till de 10 företag som har ställt upp på våra intervjuer, utan er tid, kunskap och engagemang hade uppsatsen inte gått att genomföra! Vidare vill vi även tacka Ulf Redemo, vice president SEB Trygg Liv Pensionstjänst AB, för att ha bidragit med inspiration till uppsatsens ämne. Sist, men inte minst, vill vi tacka varandra för ett gott samarbete under uppsatsens gång!

Göteborg 2007-06-01

Micaela Arvidsson

Mette Guntner

SAMMANFATTNING

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Externredovisning, Kandidatuppsats, VT 2007

Författare: Micaela Arvidsson och Mette Günther

Titel: IAS 19 – bortom korridoren

Bakgrund och problem: International Accounting Standard 19 har fram till 2005 angivit två alternativa redovisningsprinciper gällande aktuariella vinster och förluster, redovisning direkt via resultatet eller korridorregeln. År 2006 publicerade IASB ett tillägg i IAS 19 som innebar en möjlighet att redovisa via eget kapital, det här medförde att företag som redovisade pensionsskulder enligt IAS 19 stod inför ett val mellan tre redovisningsprinciper gällande aktuariella vinster och förluster. Tillägget i standarden resulterade i att svenska företag kunde närma sig de amerikanska och brittiska redovisningsstandarderna gällande aktuariella vinster och förluster.

Syfte: Uppsatsens syfte är att undersöka hur svenska börsnoterade företag som tillämpar IAS 19 redovisar aktuariella vinster och förluster. Vidare är syftet att undersöka motiv och effekter av ett byte av redovisningsprincip från korridorregeln till redovisning via eget kapital respektive motiv till en fortsatt tillämpning av korridorregeln.

Metod: Uppsatsen baseras på både kvantitativa och kvalitativa studier. Den kvantitativa studien består av en granskning av 85 svenska börsbolags årsredovisningar. I analysen har den kvantitativa studien legat till grund för en sambandsanalys med hjälp av statistikprogrammet SPSS. Telefonintervjuer har genomförts med tio utvalda företag i den kvalitativa studien.

Resultat och slutsatser: Uppsatsens slutsats är att korridorregeln är den mest tillämpade metoden vid redovisning av aktuariella vinster och förluster. Motiven till att tillämpa korridorregeln är att företagen vill undvika fluktuerande resultat- eller balansräkning samt att de är vana vid metoden. De 16 % av företagen som valt att byta redovisningsprincip och tillämpa tillägget i IAS 19 motiverar bytet med att de vill redovisa pensionsåtagandet till ett marknadsvärde samt underlätta för användare av årsredovisningar. Den kvantitativa studien i SPSS påvisar att det finns ett samband mellan val av redovisningsprincip och hur stor omsättning företaget har samt hur stora andel av de anställda som arbetar i USA eller Storbritannien. Slutsatsen gällande effekter av ett byte av redovisningsprincip är att en minskad jämförbarhet mellan företag i Sverige har uppstått, medan jämförbarheten med företag i USA och Storbritannien ökat. Vidare har bytet av redovisningsprincip resulterat i upprättandet av en ny finansiell rapportering vilken underlättar för användare av årsredovisningar.

Förslag till vidare forskning: Efter genomförandet av uppsatsen dras slutsatsen att pensionsnotens utformning skiljer sig åt mellan företag och det vore därför intressant att undersöka användares uppfattning om notens förståelighet. Vidare vore det intressant att genomföra samma studie igen för att kartlägga utvecklingen av val av redovisningsprincip.

BEGREPPSÖVERSIKT

Aktuarie	Aktuarie är en tjänsteman som utför beräkningar av aktuariella antaganden.
Aktuariella antaganden	Aktuariella antaganden utgörs av företagets bästa uppskattningar av en rad faktorer som påverkar den slutliga kostnaden för ersättning efter avslutad anställning, det vill säga pensionsskulden. Antagandena är dels demografiska, exempelvis livslängd, men även finansiella, såsom diskonteringsränta.
Aktuariella vinster och förluster	Aktuariella vinster och förluster uppkommer vid förändring av de aktuariella antagandena eller erfarenhetsbaserade justeringar och är differensen mellan tidigare antaganden och vad som inträffat.
Avgiftsbestämd pensionsplan	Planer då företaget betalar en specifik avgift till en juridisk enhet såsom stiftelse eller fond. Företaget är då bundet till det specifika beloppet och det är den anställda som bär risken för att beloppet kan sjunka i värde.
Förmånsbestämd pensionsplan	Avser alla planer som inte är avgiftsbestämda och det är företaget som bär risken.
IAS	International Accounting Standards är redovisningsstandarder utgivna av IASB.
IASB	International Accounting Standards Board är en oberoende och privat standardsättare inom redovisning, vilka svenska börsnoterade bolag följer.
Korridorregeln	Företag behöver inte redovisa aktuariella vinster och förluster som ligger inom en så kallad korridor. Korridoren utgörs av 10 % av nuvärdet av förpliktelsen eller av verkligt värde på förvaltningstillgångarna, vinster eller förluster på plus eller minus 10 % redovisas inte medan allt över påverkar resultatet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING.....	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 TIDIGARE FORSKNING	2
1.3 PROBLEMDISKUSSION	2
1.4 PROBLEMFÖRMULERING.....	3
1.5 SYFTE.....	3
1.6 AVGRÄNSNINGAR.....	3
2 METOD.....	4
2.1 UNDERSÖKNINGSANSATS.....	4
2.2 URVAL.....	4
2.3 DATAINSAMLING	6
2.3.1 Primärdata.....	6
2.3.2 Sekundärdata	8
2.4 KÄLLKRITIK.....	9
3 REFERENSRAM	10
3.1 IASB.....	10
3.2 IAS 19 – ERSÄTTNING TILL ANSTÄLLDA	10
3.3 AKTUARIELLA ANTAGANDEN	11
3.4 AKTUARIELLA VINSTER OCH FÖRLUSTER	11
3.5 REDOVISNINGSVÄL.....	11
3.5.1 Redovisning direkt mot resultat	11
3.5.2 Korridorregeln.....	12
3.6 DET NYA REDOVISNINGSVÄLET	12
3.6.1 FRS 17.....	12
3.6.2 FAS 158.....	13
3.6.3 Redovisning direkt mot eget kapital.....	13
3.6.4 Remiss gällande IAS 19.....	14
3.6.5 Forskning kring det nya redovisningsvalet	15
3.7 MOTIV TILL REDOVISNINGSVÄL.....	15
3.7.1 Jämförbarhet.....	15
3.7.2 Institutionell teori.....	16
3.7.3 Företagsledningens incitament	16
3.7.4 Nyttan och kostnad med information	16
3.7.5 Relevans	17
3.7.6 Tillförlitlighet.....	17
3.7.7 Teori om den effektiva marknaden.....	17
3.8 KOPPLING MELLAN REFERENSRAM OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	18
4 EMPIRI	19
4.1 STUDIE AV ÅRSREDOVISNINGAR.....	19
4.1.1 Val av redovisningsprincip	19
4.1.2 Finansiell fakta	20
4.2 MOTIV TILL ATT FORTSÄTTA TILLÄMPA KORRIDORREGELN.....	21
4.3 MOTIV TILL BYTE AV REDOVISNINGSPRINCIP	22
4.3.1 Effekter av byte av redovisningsprincip.....	23
5 ANALYS	25
5.1 STUDIE AV ÅRSREDOVISNINGAR.....	25
5.1.1 Val av redovisningsprincip	25
5.1.2 Finansiell fakta	25

5.2 MOTIV TILL ATT FORTSÄTTA TILLÄMPA KORRIDOREN	27
5.3 MOTIV TILL BYTE AV REDOVISNINGSPRINCIP	28
5.3.1 Effekter av byte av redovisningsprincip.....	29
6 SLUTSATS	30
6.1 SLUTSATSER GÄLLANDE FRÅGESTÄLLNINGARNA.....	30
6.2 SLUTDISKUSSION	32
6.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	32
7 REFERENSER.....	34
8 BILAGOR.....	I
8.1 FÖRETAGENS VAL AV REDOVISNINGSPRINCIP.....	I
8.2 MATCHNING AV FÖRETAG	IV
8.3 FRÅGEFORMULÄR	V
8.3.1 Frågeformulär företag som ändrat redovisningsprincip	V
8.3.2 Frågeformulär företag som har kvar korriorregeln.....	V
8.4 FINANSIELL FAKTA FÖRETAG	VI
8.5 SAMBANDSANALYS MED HJÄLP AV SPSS	VIII

1 INLEDNING

Det inledande avsnittet ämnar ge en bakgrundsbild av uppsatsens ämnesområde, IAS 19, som vidare utvecklas i en problemdiskussion. Bakgrunden samt diskussionen kommer sedan att ligga till grund för uppsatsens syfte och dess avgränsningar, som avslutar avsnitt ett.

1.1 Bakgrund

Den svenska staten garanterar en allmän pension till alla arbetstagare i Sverige, men utöver den är de flesta svenskar även berättigade till tjänstepension som betalas av arbetsgivaren till följd av avtal med fackförbund (www.minpension.se). En generös pensionsplan är ett sätt för arbetsgivaren att attrahera och behålla en produktiv och motiverad personal (Collins et al, 2002). Tjänstepensionen kan antingen vara en avtalad summa som ska utbetalas av arbetsgivaren eller ett löfte om en viss procent eller ett genomsnitt av slutlönen, varav det senare avser förmånsbestämda pensionsplaner. Vid förmånsbestämda pensionsplaner måste arbetsgivaren göra en avsättning till pensioner för att i framtiden kunna fullgöra sitt åtagande gentemot arbetstagaren, och redovisar avsättningen som en pensionsskuld i balansräkningen. För att beräkna storleken på pensionsskulden krävs att arbetsgivaren gör antaganden om exempelvis hur länge den anställda antas leva efter pensionsdagen och hur stor avkastning de avsatta pengarna kommer att ge. De här antagandena kallas aktuariella antaganden och är företagets bästa uppskattningar av de faktorer som kan komma att påverka avsättningens verkliga värde. De aktuariella antagandena beräknas varje år eftersom omständigheter såsom medellivslängd och diskonteringsränta kan förändras. Därmed kommer pensionsskuldens storlek att variera och då den ökar uppstår en aktuariell förlust, medan när den minskar en aktuariell vinst. De aktuariella vinsterna och förlusterna samt pensionsskuldens storlek ska redogöras för i företagets finansiella rapportering och omfattas därmed av redovisningsstandarder.

International Accounting Standards Board (IASB) publicerar de redovisningsstandarder som svenska noterade koncerner ska redovisa efter och har utformat International Accounting Standard 19 (IAS 19) vilken behandlar redovisning av pensionsskulder samt aktuariella vinster och förluster. Fram till 2005 gav standarden två olika alternativ för redovisning av aktuariella vinster och förluster, antingen kunde företag välja att redovisa de aktuariella vinsterna och förlusterna direkt via resultatet alternativt tillämpa den så kallade korridorregeln. Korridorregeln innebär att företag inte redovisar de aktuariella vinsterna eller förlusterna så länge som de inte avviker med mer än tio procent av nuvärdet på åtagandet eller verkligt värde på förvaltningsstillgångarna. De företag som redovisar direkt via resultatet upplever att aktuariella vinster och förluster kan innebära ett fluktuerande resultat medan de som tillämpar korridoren inte får samma resultat effekt (Janzon et al, 2005).

En tredje metod gällande redovisning av aktuariella vinster och förluster innebär att resultaträkningen aldrig kommer påverkas då förändringen av pensionsåtagandet redovisas direkt mot eget kapital i balansräkningen. I Storbritannien och USA är det nationell redovisningsstandard att redovisa aktuariella vinster och förluster via eget kapital. Den här metoden förespråkas då företagen redovisar alla aktuariella vinster och förluster då de

uppkommer och därmed erhålls en mer korrekt balansräkning vilket ger en tydligare bild av pensionsskuldens verkliga storlek (Janzon et al, 2005). Storbritanniens standardsättare inom redovisning, Accounting Standards Board (ASB), har utövat påtryckningar för att få IASB att tillåta redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital och närma sig den brittiska standarden (ASB, 2002). Det här kan vara en av anledningarna till att IASB sedan januari 2006, med uppmuntran till tidigare tillämpning, kompletterat IAS 19 genom att tillåta redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital.

Härmed har företagen som redovisar enligt ISAB: s standarder tre olika redovisningsval gällande aktuariella vinster och förluster, de två första när förr eller senare resultaträkningen medan det sista endast syns i balansräkningen. Således kan det uppfattas som att värdering och redovisning av pensioner karaktäriseras av två problemområden, dels hur de aktuariella antagandena skall göras men även hur aktuariella vinster och förluster skall redovisas.

1.2 Tidigare forskning

Den här uppsatsen utgår från Hammar et al:s magisteruppsats från höstterminen 2005 framställd vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet. Hammar et al undersökte och sammanställde hur svenska börsnoterade företag valde att redovisa aktuariella vinster och förluster under räkenskapsåret 2004. De slutsatser som presenterades var att 92 % av de undersökta företagen valde att redovisa aktuariella vinster och förluster via korridorregeln och endast 8 % redovisade direkt via resultatet. 2004 var det första året som svenska börsbolag tillämpade RR 29, vilket praktiskt taget är en direkt översättning av IAS 19. Det här möjliggör en jämförelse med årsredovisningar från 2006. Vidare drog Hammar et al slutsatsen att framtagandet av de aktuariella antagandena i företag tenderar vara snarlika och är därför inte är anmärkningsvärt svårhanterliga för företagen.

1.3 Problemdiskussion

Redovisning av aktuariella vinster och förluster utgör ett område där företag har valfrihet och således måste göra ett aktivt val. Innan 2006 kunde företagen, som tidigare nämnt, redovisa aktuariella vinster och förluster antingen direkt via resultatet eller tillämpa korridorregeln och den i särklass mest använda metoden var korridorregeln (Hammar et al, 2005). Båda metoderna innebär att aktuariella vinster och förluster kommer att påverka resultaträkning, dock i begränsad utsträckning vid användandet av korridoren.

Det nya redovisningsalternativet som infördes 2006 skiljer sig från de tidigare metoderna eftersom aktuariella vinster och förluster aldrig kommer att påverka resultatet oavsett storlek. Därmed uppstår ett utrymme för differens mellan företag som tillämpar olika redovisningsprinciper, vilket innebär att företags årsredovisningar kan skilja sig åt. Det här kan få en minskad jämförbarhet mellan företag och deras finansiella rapporter som följd och försvåra för användare av årsredovisningar (Janzon et al, 2006).

Valet av redovisningsprincip är således ett aktuellt område att undersöka, dels ur aspekten hur företagen har valt och dels vad som ligger bakom valet. Det här eftersom valfriheten gällande redovisning av aktuariella vinster och förluster kan ge upphov till att företag i samma ekonomiska situation kan presentera finansiella rapporter som skiljer sig åt.

1.4 Problemformulering

Vid tidpunkten för uppsatsen har årsredovisningar från räkenskapsåret 2006 precis publicerats och vid ingången till 2006 introducerades den nya redovisningsprincipen för förändring av pensionsskulder, det vill säga att ta aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital. Med bakgrunden, tidigare forskning samt problemdiskussionen som grund är det därmed intressant att besvara följande frågeställning:

- *Hur redovisar svenska börsbolag aktuariella vinster och förluster 2006 i jämförelse med 2004?*

Om undersökningen visar att företag inte tillämpar tillägget i standarden som trädde i kraft i januari 2006, utan har valt att behålla korridorregeln är det av intresse att besvara följande fråga:

- *Vilka motiv har företagen för att ha kvar korridorregeln?*

Påvisar undersökningen att företag har valt att tillämpa tillägget i standarden IAS 19 är det av intresse att studera motiven bakom ett sådant byte av redovisningsprincip. Vidare är det även intressant att undersöka vilka effekter en övergång från korridorregeln till redovisning direkt via eget kapital har resulterat i. Ovanstående resonemang leder till följande frågeställning:

- *Vilka motiv hos företagen ligger bakom ett byte av redovisningsprincip och vilka effekter har ett sådant byte gett upphov till?*

1.5 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur svenska börsnoterade företag som tillämpar IAS 19 har valt att redovisa aktuariella vinster och förluster. Vidare syftar uppsatsen till att undersöka effekter och motiv till varför företagen valt att byta redovisningsprincip respektive behålla sin princip. Uppsatsen kommer att bidra med en kartläggning av hur svenska börsnoterade företag redovisar sina aktuariella vinster och förluster, men även vara till hjälp för företag som ska välja redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster då effekter kommer presenteras.

1.6 Avgränsningar

IAS 19 är omfattande och innefattar fyra typer av ersättningar till anställda. Uppsatsen kommer enbart att inrikta sig på ersättning efter avslutad anställning och de förmånsbestämda pensionsplanerna. Vidare avgränsas uppsatsen till att endast behandla redovisning av aktuariella vinster och förluster som uppkommer vid en förändring av förmånsbestämda pensionsplaner och utelämnar svårigheter vid fastställandet av aktuariella antaganden. IAS 19 är en internationell standard som inte bara svenska bolag redovisar efter, men uppsatsen avgränsas till att endast studera svenska bolag.

2 METOD

I metodavsnittet redovisas uppsatsens genomförande och de metodval som den grundar sig på. Avsnittet presenterar även för- och nackdelar med valda metoder samt dess motiv och kommer därmed att ligga till grund för uppsatsens validitet.

2.1 Undersökningsansats

Syftet med uppsatsen är dels att kartlägga hur många företag som valt att byta redovisningsprincip, men även varför företagen valt eller inte valt att byta samt effekter av ett eventuellt byte. Därför krävs en kvantitativ studie av årsredovisningar där företagens redovisningsprinciper kartläggs, men även en kvalitativ forskning grundad på intervjuer med företagen för att utläsa motiv och effekter.

2.2 Urval

Det första urvalet i uppsatsen, det vill säga vilka företag som ingick i den kvantitativa undersökningen, grundade sig på en magisteruppsats av Hammar et al framställd vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet höstterminen 2005. Studien utgick i sin tur ifrån en annan magisteruppsats vid samma läroanstalt skriven av Larson et al vårterminen 2005. Larson et al utgick ifrån samtliga börsnoterade svenska företag och eliminerade därefter, av olika anledningar, ner urvalet till 82 företag. Hammar et al utökade i sin tur urvalet med tio företag som tillämpade RR 29, men det uppstod ett bortfall i deras undersökning på sju företag som inte gav några uppgifter om pensioner. Således utgjorde 85 företag det urval som studerades av Hammar et al. De här företagens redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster för räkenskapsåret 2004 sammanställdes i uppsatsen och sammanställningen ligger till grund för vår undersökning.

Uppsats utgick ifrån samma urval som Hammar et al studerade för att på så sätt möjliggöra en jämförelse mellan val av redovisningsprincip 2004 och 2006. I vår studie eliminerades de företag vilka antingen hade blivit uppköpta eller avnoterade. Vidare eliminerades även de företag som då den kvantitativa studien genomfördes ännu inte givit ut årsredovisningar för räkenskapsåret 2006. Eftersom alternativet att redovisa aktuariella vinster och förluster mot eget kapital började gälla första januari 2006 anses årsredovisningar från räkenskapsåret 2005 inte utgöra ett substitut för de årsredovisningar som ännu inte hade publicerats.¹

Slutligen återstod 75 företag som därmed utgjorde det slutliga urvalet i den kvalitativa studien. Efter den kvantitativa undersökningen, som visade huruvida företagen bytt eller inte bytt redovisningsprincip, delades företagen in i två grupper, grundat på val av redovisningsprincip för räkenskapsåret 2006. För att se vilken redovisningsprincip som respektive företag valt se bilaga 8.1. I urvalet hade 13 företag valt att byta redovisningsprincip till redovisning via eget kapital, varav 11 tidigare hade tillämpat korridorregeln och två redovisat via resultatet. Av de här 13 företagen valdes fem företag

¹ Sammanlagt eliminerades tio företag. Fyra företag hade blivit uppköpta eller avnoterade och sex företag hade ej publicerat årsredovisningen för 2006.

slumpmässigt ut och utgjorde det första urvalet för den kvalitativa studien. Vartannat företag valdes, utifrån alfabetisk ordning, där nummer 12 uteslöts eftersom urvalet skulle bestå av fem företag. I de fall då något av företagen som slumpmässigt valdes ut inte hade möjligheten eller viljan att medverka i studien kontaktades nästföljande företag som hade valt att byta redovisningsprincip.

Trots att en övervägande majoritet av företagen inte hade valt att ändra redovisningsprincip för aktuariella vinster och förluster delades undersökningsgruppen lika mellan företag som bytt respektive inte bytt princip. Därmed gjordes ett strategiskt urval i syfte att frågeställningen gällande motiv till byte eller inte byte av redovisningsprincip skulle besvaras.

Vid urvalet till den kvalitativa studien av de företag som valde att behålla korridorregeln från 2004 till 2006, det vill säga 56 företag, tillämpades inte en slumpmässig metod. Med utgångspunkt i de fem slumpmässigt valda företagen matchades utefter en rad variabler de företag som inte bytt med snarlika företag som bytt redovisningsprincip. Anledningen till matchningen av företag var att hitta företag som utöver redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster är lika. För att se matchningen av företagen se bilaga 8.2. Det här för att kunna isolera en enskild variabel, i en studie som omfattar flera variabler, det vill säga hålla allt annat lika. Givetvis är det här endast möjligt i teorin och ej i den företagsekonomiska verkligheten, men för att erhålla så hög validitet som möjligt ansågs det här var en utgångspunkt och en genomgående strävan vid studien. De variabler som försökte hållas lika var: bransch, antal anställda, omsättning samt pensionsskuldens storlek i förhållande till totala skulder. Den variabel som ansågs vara av störst vikt att hålla lika mellan företagen var pensionsskuldens storlek i förhållande till totala skulder. Prioriteringen av den här variabeln grundades på uppsatsens huvudsyfte, att undersöka avsättningen till pensioner. De övriga variablerna sågs som bra komplement för att undvika en jämförelse mellan två helt olika företag, exempelvis matchades inte ett litet tillverkande företag med ett globalt tjänsteföretag trots lika förhållande mellan pensionsskuld och totala skulder. Vid bortfall bland företagen i det slumpmässiga urvalet krävdes en anpassning av de matchade företagen och därför kontaktades de företag som valt att byta redovisningsprincip först för att företagen skulle matchas på ett korrekt sätt.

Den finansiella studiens urval grundas på de 75 företagen som utgjorde urvalet till den kvalitativa studien med eliminering av de företag som något av åren 2004 eller 2006 hade valt att tillämpa redovisning direkt via resultatet. Det resulterade i att urvalet i den kvantitativa studien av finansiell fakta utgjordes av 67 företag som antingen tillämpat korridorregeln både 2004 och 2006 eller bytt från korridorregeln 2004 till redovisning via eget kapital 2006.

Efter att den kvalitativa samt den finansiella studien genomförts kompletterades den kvantitativa studien av företagens redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster med tre företag som vid det senare tillfället hade publicerat 2006 års årsredovisning. Det här gjordes för att öka tillförlitligheten i kartläggningen av företagens redovisningsprinciper. Däremot anses de 67 företagen som utgjort urvalet för den finansiella studien ge ett tillförlitligt utfall då urvalet är relativt stort.

2.3 Datainsamling

Uppsatsens empiriska studie bygger på sekundärdata i form av en undersökning av årsredovisningar samt primärdata i form av intervjuer med utvalda företag. Eftersom de frågeställningar uppsatsen berör främst är av kvalitativ art krävdes mer information från företagen än den text om redovisningsprinciper som fanns att läsa i årsredovisningarna. För att utreda bakomliggande motivering till byte av redovisningsprincip, alternativt varför man valt att fortfarande redovisa enligt korridorregeln, krävdes direkt kontakt i form av personliga intervjuer, med företagen för att få den komplexa frågeställningen besvarad. En av fördelarna med intervjuer framför andra kvalitativa forskningsmetoder är att man under intervjun har möjlighet att omformulera och förklara frågorna så att respondenten verkligen förstår frågans innebörd (Andersson, 1995). Vidare säger Dahmström (2000) att intervjuer bidrar till att intervjuaren kan säkerställa kvalitén på svaren samt uppmuntra den intervjuade till utförliga svar.

2.3.1 Primärdata

De utvalda företagen kontaktades via telefon med primärt syfte att få kontakt med den person på företaget som är bäst insatt i valet av redovisningsprincip. Syftet med det inledande samtalet var även att hitta en person som hade kompetensen och viljan att besvara våra frågor. Eftersom svar på en relativt smal fråga som gemene man förmodligen inte alls är insatt i söktes var det viktigt att hitta den personen inom företaget som var tillräckligt insatt i frågan och inte bara någon som var välvilligt inställd till studenter. Efter att ha etablerat kontakt med insatt person på företaget mailades de frågor, se bilaga 8.3, som utgjorde stommen vid telefonintervjun över i föreberedande syfte för respondenten. I mailet uppmanades respondenten att själv uppge en lämplig tid för telefonintervju inom en snar framtid. Enligt Andersson (1995) kan telefonintervjuer vara lämpliga vid relativt begränsade och okomplicerade frågor. Trost (1994) menar vidare att telefonintervjuer inte lämpar sig för mer djupgående frågor och svar och därmed uppstod frågan om vår frågeställning var för komplex för att besvaras endast i en telefonintervju. När intervjuer genomförs via telefon minimeras resandet och tidsutrymme ges till fler intervjuer, dessutom begränsas inte urvalet till företag i Göteborgsområdet utan företag i hela Sverige kan ingå i urvalet. Fördelarna ansågs överskrida nackdelarna och telefonintervjuer valdes som metod vid den kvalitativa studien.

Vid telefonintervjuerna valdes öppna frågor med begränsad förhandsstruktur för att uppmuntra till en dialog med företagen där underliggande motiv till deras redovisningsval och effekter av dessa kunde tydliggöras. Enligt Ryan (2004) är en begränsad förhandsstruktur att föredra då det möjliggör en förståelse för respondentens perspektiv och åsikter. Vidare säger Ryan att för mycket struktur kan leda till att intervjuaren går miste om det underliggande syfte som respondenten försöker förmedla. Risken med att välja öppna frågor och en begränsad struktur är att materialet kan bli snedvridet, då intervjuaren medvetet eller omedvetet kan påverka utfallet genom att med följdfrågor leda respondenten, och därmed kan jämförbarheten i materialet minska. För att motverka en snedvridning av uppsatsens material valdes en viss grundstruktur, det vill säga en halvstrukturerad intervju, där ett fåtal frågor utgjorde grunden i intervjun som huvudsakligen är ett informellt samtal.

Då intervjuerna hade samtalskaraktär uppstod problemet hur svaren skulle registreras. Enligt Andersson (2001) är det svårt att ta anteckningar under en intervju och samtidigt behålla ett ledigt samtal med spontanitet och därför spelades intervjuerna in. Nackdelen med att spela in intervjuer är att en genomgång av materialet kan ta tid, men eftersom intervjuerna var relativt korta sågs inte det här som ett hinder. Dessutom möjliggjorde inspelningen ytterligare en genomgång av materialet, då olika tolkningar av respondentens svar kan föreligga, och ökade därmed undersökningens reliabilitet. Respondenten hade vid inledandet av intervjun tagit ställning till huruvida en inspelning av samtalet fick genomföras eller inte samt om respondenten ville hänvisas till vid sitt fulla namn eller om de ville vara anonyma.

En av nackdelarna med en intervju av samtalskaraktär är att oönskad påverkan av respondenten kan uppstå i form av intervjuareffekter. Esaiasson et al (2007) menar att både medveten och omedveten påverkan av respondenten från intervjuaren kan försämra intervjuens validitet. Dessutom kan respondenten anpassa sina svar efter vem som frågar, exempelvis vara välvilligt inställd till att ställa upp på en intervju då en student frågar trots att respondenten egentligen inte har kunskapen att besvara frågan. Men då uppsatsen behandlar ett smalt ämne går det ganska lätt att avgöra om respondenten besitter kunskapen eller ej. Vidare ansågs det vara av stor vikt att båda två närvarade vid intervjuerna för att undvika eventuella intervjuareffekter samt för materialet skulle få en så hög tillförlitlighet som möjligt.

Efter att varje intervju hade genomförts sammanställdes den i löpande text samt mailades till respondenten som därmed fick möjligheten att granska, komplettera och godkänna materialets innehåll. Den här arbetsgången motiveras med att respondentens perspektiv delges på ett mer korrekt sätt och att uppsatsen därmed blir mer tillförlitlig. Vidare ansågs respondenternas svar vid den kvalitativa studien vara applicerbara och representativa för hela företaget och därför kommer empirin och analysen hänvisa till företagen snarare än till en enskild respondent. Anledningen till det här tillvägagångssättet är att företagets motiv och inte en enskild individs åsikt är det relevanta för uppsatsens frågeställningar.

Vid analys av insamlad primärdata finns det enligt Trost (2005) ingen på förhand given metod som är mer eller mindre rätt. I arbetet med att analysera den information som vid intervjuerna samlats in krävs det att intervjuaren är nyfiken och kreativ för att påvisa vad som är intressant (Trost, 2005). Intervjuerna sammanställdes utefter de områden som ansågs vara av mest intresse för att kunna besvara uppsatsens frågeställningar. Vidare har det material som kommit fram vid intervjuerna legat till grund för de områden som sedan valts att analyseras. Materialet har behandlats försiktigt i den meningen att övertolkningar av respondenternas svar samt att läsa mellan raderna och ta svar för givna har undvikits. Ett sådant tillvägagångssätt är enligt Trost (2005) korrekt, då intervjuarens uppgift inte är att bedöma eller döma vad som är ologiskt. Vidare har den primära datan ställts mot sekundärdata form av årsredovisningar och finansiell fakta för att uppnå en högre tillförlitlighet samt kontrollera substansen i företagets angivna motiv.

2.3.2 Sekundärdata

Sekundärdata i form av årsredovisningar utgör en relativt objektiv källa då de har granskats av revisorer och upprättats i enlighet med god redovisningssed, vilket innebär att balansräkning, resultaträkning och noter ska ge ett rättvisande bild av företagets ekonomiska situation. Årsredovisningar anses därmed hålla en hög reliabilitet, det vill säga är tillförlitliga.

Årsredovisningarna analyserades i två steg där det första gjordes för att utläsa vilka företag som valt att byta redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster från redovisning via en korridor till redovisning direkt mot eget kapital. Sedan analyserades finansiell information, se bilaga 8.4, för att hitta signifikanta skillnader mellan företag som valt att behålla korridorregeln och de som valt att byta redovisningsprincip. Eftersom de företag som i årsredovisningen 2006 valt att byta princip fattade det beslutet utifrån historisk data om det egna företaget ansågs det var lämpligt att analysera tidigare årsredovisningar för att hitta motiv till bytet. Därför valdes årsredovisningar från 2005, och i de tre fall då företagen bytt princip redan 2005 valdes årsredovisningar från 2004. De variabler som studerades var företagets soliditet, omsättning, om de redovisade en aktuariell vinst eller förlust samt storleken på oredovisade aktuariella vinster och förluster i förhållande till pensionsskulden och andel anställda i företagen som arbetar i USA eller Storbritannien. Den valda variabeln soliditet motiverades med att redovisning direkt mot eget kapital påverkar företags soliditet och kan därmed vara känsligt för företag som redan har låg soliditet, samt att den kvalitativa studien påvisade att det kunde vara av intresse. Storleken på oredovisade aktuariella vinster och förluster i förhållande till eget kapital studerades eftersom variabeln är en indikation på om företag är nära att fylla korridoren och därmed nästa år, i detta fall 2006, skulle ha varit tvungna att redovisa aktuariella vinster och förluster i resultaträkningen. Vidare hade företag i den kvalitativa studien nämnt att variabeln kunde förklara tillämpningen av redovisningsmetoden korridor. Hur stor andel av de anställda i företagen som arbetade i USA eller Storbritannien valdes även som en variabel i studien. Anledningen till att den här variabeln ansågs vara av intresse att undersöka var att företag som har många anställda i något av de tidigare nämnda länderna kan motivera bytet med att de vill harmonisera sin redovisning med de länder där stor andel av de anställda arbetar. I USA och Storbritannien tillämpades redovisning av aktuariella vinster och förluster via eget kapital och därför sågs det intressant att undersöka om det förelåg ett samband mellan variabeln andel anställda i USA eller Storbritannien och val av redovisningsprincip. Slutligen studerades även företagets omsättning för att se om storleken på företaget var avgörande vid val av redovisningsprincip, eftersom stora företag antogs ha mer resurser att lägga på utredning av nya redovisningsprinciper.

De valda variablerna sammanställdes för samtliga företag och medelvärden togs fram. I analysen undersöktes samband, med statistikprogrammet SPSS som verktyg, mellan den variabel vilken önskades förklaras och val av redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster. Kartläggningen av sambanden, se bilaga 8.5, framtoogs för att ställas mot den primära datan samt påvisa motiv till val av redovisningsprincip som ej framkom vid den kvalitativa studien.

Den teoretiska referensramen är helt baserad på olika sekundära källor och det är av yttersta vikt att datan håller en hög kvalitet. Anledningen till att datan behöver hålla en hög kvalitet är att den teoretiska referensramen ska utgöra en vetenskaplig grund och skapa en förståelse för ett mycket komplext område. För att skapa en vetenskaplig grund för problemområdet har standarden studerats, men även artiklar från exempelvis Balans² och pressreleaser från IASB som berör standarden.

2.4 Källkritik

Vid insamling av primärdata i form av intervjuer kan respondenterna vilja framställa företaget de representerar på ett allt för positivt och överoptimistiskt sätt. Information från intervjuerna kan därmed vara partisk och bör behandlas med försiktighet. Enligt Esiasson et al (2007) ska partiska källor alltid kompletteras med åtminstone en oberoende källa alternativt en annan källa med motsatt partiskhet. Eftersom de respondenter som valt att redovisa aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital kommer att påtala metodens fördelar och möjligtvis undanhålla dess nackdelar kompletteras deras svar med den information som respondenter som redovisar enligt korridorregeln ger. Dessutom kommer svaren vid den kvalitativa studien att ställas mot årsredovisningarnas innehåll, som är att betrakta som en mer säker och oberoende källa, för att styrka eller dementera den information som respondenterna ger om det egna företaget.

² Balans är en tidskrift som ges ut av FAR SRS – Branschorganisationen för revisorer och rådgivare.

3 REFERENSRAM

Referensramen utgår ifrån de teorier och regelverk som är relevanta för att få en förståelse för det komplexa problemområdet som IAS 19 och aktuariella vinster och förluster utgör. Vidare är avsnittet en grund för att förstå hur företag kan motivera beslutet om val av redovisningsprincip.

3.1 IASB

International Accounting Standards Committee (IASC) grundades 1973 genom ett samarbete mellan tio länders revisorsorganisationer (www.iasb.org). IASC arbetade för att skapa en harmonisering av bestämmelser, standarder och metoder som tillämpas vid utformning och fastställande av finansiella rapporter (IASB:s föreställningsram). De standarder som IASC publicerade kallades för International Accounting Standards (IAS). IASC var verksamt fram till 2001 då de bytte namn till IASB vilka blev dess efterföljare och har övertagit IASC:s arbetsuppgifter. De standarder som IASB publicerar heter International Financial Reporting Standards (IFRS) och ska vara av hög kvalitet, förståeliga och fungera som internationella redovisningsstandarder för att öka nyttan av redovisning för användarna såsom investerare, anställda, leverantörer och kreditgivare (IASB, 2006).

3.2 IAS 19 – Ersättning till anställda

IAS 19 behandlar som tidigare nämnt fyra typer av ersättningar till anställda: kortfristiga ersättningar, ersättning efter avslutad anställning, övriga långfristiga ersättningar till anställda och ersättning vid uppsägning. Standarden berör hur ersättning i de fyra fallen ska redovisas och vilka upplysningar som ska lämnas i samband med ersättningen. Vid ersättning efter avslutad anställning skiljer standarden på avgiftsbestämda och förmånsbestämda planer.

Avgiftsbestämda planer avser planer då företaget betalar en avgift till en separat juridisk enhet, exempelvis en stiftelse, fond eller ett försäkringsbolag. Företaget är då bundet till att betala ett visst belopp och det är den anställda som bär risken för att beloppet ska bli mindre än förväntat, det vill säga den aktuariella risken. Värdering av de avgiftsbestämda planerna är okomplicerad medan en värdering av de förmånsbestämda är mycket komplex (Lumsden, 2005). Förmånsbestämda planer definieras enligt IAS 19 som alla planer som inte är avgiftsbestämda. Vid förmånsbestämda planer är det företaget som står för risken att den anställde får det belopp som föreskrivits, vilket kan vara en viss procent av slutlönen eller genomsnitt av lönen. För att minska risken kan företag välja att säkra de pengar som ska betalas ut genom att tillämpa försäkringslösningar eller stiftelser.

Redovisning av förmånsbestämda planer är komplex eftersom uträkningen grundas på aktuariella antaganden och då det kan uppstå aktuariella vinster och förluster (behandlas i avsnitt 3.3 och 3.4). För att beräkna storleken på en förmånsbestämd plan krävs en aktuariell beräkningsmetod, fördelning av ersättningarna på tjänstperioderna samt aktuariella antaganden. Enligt IAS 19 ska beräkningar av nuvärdet på de förmånsbestämda planernas storlek, grundade på de aktuariella antagandena, framtas med hjälp av en beräkningsmetod kallad Project Credit Method.

3.3 Aktuariella antaganden

De aktuariella antagandena ska enligt IAS 19 motsvara företagets bästa bedömningar av de faktorer som påverkar den slutliga kostnaden för ersättning efter avslutad anställning. Aktuariella antaganden ska vara neutrala, det vill säga varken oförsiktiga eller överdrivet försiktiga, och ömsesidigt förenliga, vilket de är om de återspeglar det ekonomiska sambandet mellan faktorer såsom inflation och avkastning. De aktuariella antagandena omfattar demografiska och finansiella antaganden, där de demografiska antagandena innefattar antaganden beträffande anställdas livslängd, personalomsättningshastighet, arbetsförmåga och förtidspensionering. Finansiella antaganden berör bland annat diskonteringsränta, avkastning och framtida lönenivå. Enligt IAS 19 ska de finansiella antagandena fastställas utifrån marknadens förväntningar på balansdagen. Standarden tillåter att företaget anlitar en behörig aktuarie till hjälp vid värderingen av ersättningen efter avslutad anställning, vilket inte är ett krav i standarden utan bara en uppmuntran.

Då de aktuariella antagandena ligger till grund för beräkningar av pensionsförpliktelser enligt Project Credit Method kan förändringar av de aktuariella antagandena påverkar hur mycket företagen sätter av till pensionsförpliktelsen och kan därmed få inflytande på hur stora skulder företaget redovisar.

3.4 Aktuariella vinster och förluster

Aktuariella vinster och förluster kan uppkomma till följd av antingen ändringar av de aktuariella antagandena eller erfarenhetsbaserade justeringar, det vill säga effekten av differensen mellan tidigare aktuariella antaganden och vad som verkligen har inträffat. Vidare anger standarden att aktuariella vinster och förluster är hänförliga till en förändring av förpliktelsens nuvärde eller det verkliga värdet på eventuella förvaltningstillgångar. Enligt IAS 19 kan aktuariella vinster och förluster vara ett resultat av oväntat höga eller låga tal för personalomsättning, förtidspensionering eller livslängd, effekter av förändring i uppskattningar eller diskonteringsränta och skillnader mellan verklig och uppskattad avkastning på förvaltningstillgångarna.

3.5 Redovisningsval

Vid uppkommandet av aktuariella vinster och förluster ställs företaget inför ett val gällande hur redovisningen av förändringen ska ske. Vid införandet av IAS 19 angavs två redovisningsalternativ gällande aktuariella vinster och förluster.

3.5.1 Redovisning direkt mot resultat

Då aktuariella vinster eller förluster uppstår kan företag välja att redovisa dem direkt via resultatet eller fördelat över anställningsperioden. Väljer företaget att redovisa den aktuariella vinsten eller förlusten direkt kommer det uppstå en intäkt eller kostnad i resultaträkningen samt en reduktion eller ökning av pensionsskulden i balansräkningen. Vid redovisning direkt via resultatet kommer företaget få ett fluktuerande resultat, volatilitet, vilket kan upplevas som negativt ur ett företagsperspektiv och skapa motstånd mot redovisningsalternativet i börsbolag (Balans, nr 1, 2006). Samtidigt kan redovisningsalternativet ha en fördel i och med att företag kommer att redovisa ett resultat som blir mer relevant än om korridoren, vilken omnämns i nästa avsnitt, tillämpas eftersom användare av

informationen får en verklig avbildning av det ekonomiska resultatet för perioden. Direkt redovisning skapar på så sätt en ökad transparent och användbar informationen, vilket resulterar i en mer relevant balansräkning (Balans, nr 1, 2006).

3.5.2 Korridorregeln

IAS 19 tillåter att företag inte redovisar aktuariella vinster och förluster direkt, utan att företagen enbart redovisar de vinster och förluster som överstiger en så kallad korridor. Dock presenteras skuldens storlek och de oredovisade aktuariella vinsterna och förlusterna i pensionsnoten. Anledningen till att företagen inte behöver redovisa de aktuariella vinsterna och förlusterna direkt är att standarden anser att det på lång sikt kommer att väga upp varandra eftersom ett pensionsåtagande är en långsiktig förbindelse. Därför kan åtagandet ses som en korridor kring en uppskattning, där korridoren värderas till 10 % av nuvärdet av förpliktelsen eller av det verkliga värdet på förvaltningstillgångarna. Aktuariella vinster och förluster som ligger inom en korridor på plus eller minus 10 % redovisas inte, medan allt som överstiger korridoren måste redovisas och belasta resultatet. Fördelen med att använda en korridor är enligt Carina Edlund et al (2004) att företaget jämnar ut kortsiktiga svängningar i resultatet och att vinsterna och förlusterna på lång sikt tar ut varandra. Företagen kan därmed redovisa ett mer stabilt resultat och undviker volatilitet.

3.6 Det nya redovisningsvalet

I Storbritannien har företag sedan 2000 kunnat redovisa aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital enligt Financial Reporting Standard 17³ (FRS 17). Även i USA tillåts företagen redovisa aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital enligt Financial Accounting Standard 158⁴ (FAS 158). Från och med januari 2006 möjliggör IAS 19 att företag som tillämpar standarden redovisar på samma sätt som företag i Storbritannien och USA. Enligt Bouvier (2006) redovisar ungefär 80 % av företagen i Storbritannien aktuariella vinster och förluster via eget kapital, medan det är ett omvänt förhållande till förmån för korridorregeln i det europeiska fastlandet. I avsnitten nedan kommer det nya valet att konkretiseras samt diskussion som fördes innan ändringen av standarden genomfördes och innebörden av FRS 17 samt FAS 158.

3.6.1 FRS 17

FRS 17 är Storbritanniens redovisningsstandard gällande pensioner och den standard som brittiska företag, vilka inte redovisar enligt IASB, tillämpar. Standarden introducerades 2000 av Accounting Standards Board (ASB) och överensstämde då med IAS 19, med undantaget redovisning av aktuariella vinster och förluster (ASB, 2002). Enligt FRS 17 ska aktuariella vinster och förluster redovisas direkt mot eget kapital. Vidare förde ASB en medveten strategi för att harmonisera internationella standarder från IASB med brittiska redovisningsstandarder gällande pensionsskulder. Implementeringstiden för FRS 17 sträckte sig till juni 2003 med motivering att det skulle ge ASB tid att påverka IASB till att förändra IAS 19 till att även inkludera redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital. I juni 2002 informerade IASB att de skulle överväga vissa förändringar av IAS 19

³ Retirements Benefits

⁴ Employers' Accounting for Defined Benefit Pension and Other Postretirement Plans

och från och med 2006 har företag möjligheten att närma sig FRS 17 och redovisa aktuariella vinster och förluster mot eget kapital.

3.6.2 FAS 158

FAS 158 är ett tillägg från 2006 i de amerikanska redovisningsstandarderna gällande ersättning efter avslutad anställning och förmånsbestämda planer (www.fasb.org). Standarden är utgiven av Financial Accounting Standards Board (FASB) och den innebär att företag omfattade av FASB ska redovisa aktuariella vinster och förluster i balansräkningen. Varje år ska företagen ompröva samt vid behov uppdatera sina aktuariella antaganden och vid uppkomsten av aktuariella vinster och förluster redovisa dem via eget kapital i den period de infaller. FASB har givit ut FAS 158 för att komplettera de tidigare standarderna⁵ vilka ansågs bristande gällande återspeglning av den verkliga pensionsskuldens storlek. Vidare anser FASB att standarden resulterar i en information som är mer komplett och tidsenlig samt en mer sanningsenlig redovisning av pensionsskulder. FASB anser att FAS 158 gör det lättare för användare av årsredovisningar att utläsa företagets finansiella ställning och förmåga att i framtiden betala sina pensionsåtaganden. Enligt den tidigare standarden behövde företag inte redovisa aktuariella vinster och förluster fullständigt i likhet med korridorregeln och pensionsskuldens verkliga värde gick därmed inte att utläsa i balansräkningen.

3.6.3 Redovisning direkt mot eget kapital

Den 16 december 2004 presenterade IASB de förändringar i IAS 19 som skulle träda i kraft 2006. I pressrealesen uttalade sig IASB:s ordförande Sir David Tweedie gällande tillägget i standarden på följande sätt:

Pensionskostnader är ett av de mest komplicerade och obskyra områdena inom redovisning. Ändringen presenterad idag tillåter instanser att välja en enklare, mer transparent redovisningsmetod än den allmänt accepterade redovisningsmetoden idag. Jag hoppas att många instanser kommer att ta möjligheten att förbättra sin finansiella rapportering på detta sätt.⁶

Enligt IAS 19 måste företag som redovisar aktuariella vinster och förluster via eget kapital upprätta en ny rapport vid namn *Redogörelse över redovisade intäkter och kostnader* där en sammanställning av periodens intäkter och kostnader för koncernen redovisas. Företag som väljer det här redovisningsalternativet kommer därmed behöva lämna en tabelluppställning i noter där företaget stämmer av ingående och utgående balanser för samtliga delar av eget kapital. De fördelar som Janzon (2006) ser med att redovisa de aktuariella vinsterna och förlusterna mot eget kapital är en ökad användbarhet och transparens, vilket ger relevant information. Vidare ser Janzon att effekter på resultatet uteblir, då amorteringar av aktuariella vinster och förluster inte redovisas. De nackdelar som däremot kan uppstå är att eget kapital kommer fluktuera, vilket kan anses negativt ur ett investerarperspektiv, samt framkalla ett behov av kvartalsvis beräkning av pensionsskulden. Vid aktuariella förluster kommer företag som tillämpar det här alternativet att redovisa en ökad pensionsskuld och ett minskat eget kapital medan de vid en aktuariell vinst kommer att redovisa en minskad skuld och en ökning av det egna kapitalet.

⁵ FASB Statements nummer 87, 88, 106 och 132 (R).

⁶ Översatt från engelska

3.6.4 Remiss gällande IAS 19

Innan förändringen i IAS 19 trädde i kraft gav IASB ut en remiss avseende redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital och välkomnade remissvar ifrån organisationer med redovisningsexperten runt om i världen. IASB fick 93 remissvar från nationella redovisningsråd, stora företag och organisationer, såsom aktuarieföreningar. Samtliga remissvar finns publicerade i sin helhet på IASB:s hemsida (www.iasb.org), några av svaren presenteras i sammanfattad version nedan.

Det svenska Redovisningsrådet kritiserade i sitt remissvar förslaget om en ny redovisningsprincip med anledning av att det skulle försämra jämförbarheten mellan företag. De tyska, franska och italienska Redovisningsråden delade den här åsikten och det schweiziska Redovisningsrådet tillade även att det skulle innebära att jämförbarheten med företag som redovisade enligt US GAAP⁷ skulle försämrats om förslaget antogs. Däremot var Institute of Chartered Accountants in Ireland för förslaget med motivet att det skulle innebära en harmonisering med Storbritanniens FRS 17. Den här åsikten hade även The Association of Chartered Certified Accountants, en organisation för revisorer med 115 000 medlemmar med bas i Storbritannien. De kritiserade korridorregeln i ett brev till IASB med motiveringen att den varken följde jämförbarhetsprincipen eller neutralitetsprincipen. Vidare menade de att metoden att ta aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital innebär full jämförbarhet mellan företag och visat sig fungera väl för de företag som redovisat enligt FRS 17.

En annan organisation som i ett brev till IASB kritiserade förslaget om att redovisa aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital är Global Financing Reporting Advocacy Committee (GFRAC). GFRAC är grundat av Chartered Financial Analyst Institute som är en intresseorganisation för finansanalytiker och investerare och förväntas därmed att representera investerarnas perspektiv. Kritiken från GFRAC handlade om att företagen helt kan undvika att ta upp aktuariella vinster och förluster i resultaträkningen. GFRAC menar att aktuariella vinster och förluster vid tillämpning av tillägget i standarden inte kommer att klassas som riktiga kostnader och intäkter eftersom de inte kommer synas i resultaträkningen, vilket kan leda till att investerare inte uppfattar den verkliga kostnaden för förmånsbestämda pensionsplaner. Vidare skriver GFRAC att de tror att IASB har fokus på balansräkningen och därmed föredrar en metod som resulterar i en balansräkning vars siffror är korrekta. The International Actuarial Association (IAA), som representerar 95 % av alla aktuarier via medlemsorganisationer, såsom Svenska Aktuarieföreningen, var inte för förändringen i IAS 19. Motiveringen är att ännu ett redovisningsalternativ för aktuariella vinster och förluster motsäger sig målet att ha en jämförbar redovisning. Vidare såg IAA brister i att företag helt kan undvika att visa aktuariella vinster i förluster i resultaträkningen, med samma motivering som GFRAC.

⁷ Remissvaret skrevs innan FAS 158 publicerades.

3.6.5 Forskning kring det nya redovisningsvalet

I en rapport framlagd vid The Pension Institute i november 2006 av Amir et al beskrivs effekterna av införandet av FRS 17 i Storbritannien. Rapporten bygger på en studie om effekterna av redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital och utgår ifrån en statistisk studie av 250 företag med förmånsbestämda pensionsplaner och redovisar enligt FRS 17. Slutsatsen är att redovisning direkt mot eget kapital ökar volatiliteten i balansräkningen och därmed får konsekvensen att företag väljer att investera pensionsavsättningen i obligationer istället för aktier för att begränsa volatiliteten.

I en liknade rapport, av Stickel et al (2007), studeras effekterna av förändring av FAS 158 som innebär redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital. Förändring träder i kraft till fullo först 2007 men rapporten sammanfattar hur USA:s största företags skulle ha påverkats av en tidigare förändring av FAS 158. De 500 största amerikanska företagen skulle få ett reducerat eget kapital på 8-9 % om förändringen av FAS 158 hade implementerats 2005. Det skulle innebära neråtgående aktiekurser, volatil balansräkning och försämrad kreditvärdighet för många företag. Stickel et al skriver vidare att de negativa konsekvenserna av redovisning mot eget kapital kan innebära att företag väljer att begränsa eller helt gå ifrån förmånsbaserade pensionsplaner.

3.7 Motiv till redovisningsval

Vid pensionsredovisning enligt IAS 19 ställs företagen inför en rad olika val, bland annat hur de aktuariella antagandena skall bedömas och hur aktuariella vinster och skulder ska redovisas. I avsnitt 3.5 kommer uppsatsen att utreda vilka teorier samt motiv som kan driva företaget till att välja ett alternativ framför övriga. Vidare avser avsnittet vara en grund för att förstå hur företag kan motiveras att välja redovisningsprincip.

3.7.1 Jämförbarhet

IAS 1 är en övergripande standard vars syfte är att beskriva grundläggande syfte, riktlinjer och minimikrav för företag som upprättar finansiell rapportering. I standarden nämns jämförbarhet, både mellan olika tidsperioder och mellan olika företag, som en grundläggande egenskap som ska genomsyra all finansiell rapportering. Enligt Smith (2000) är jämförbarhet mellan företag att lika händelser och tillstånd ska redovisas på samma sätt. Därmed kan potentiella investera jämföra den ekonomiska situationen i företag och ställa mått såsom räntabilitet mot varandra. Vidare menar Smith att jämförbarhet mellan företag även kan tolkas mindre strikt och endast som att företagen följer samma regler vid finansiell rapportering. Företagen behöver därmed inte redovisa ekonomiska situationer likadant, men användarna av redovisningen ska vara medvetna om de redovisningsregler företagen tillämpar och därmed ändå ha möjligheten att jämföra olika företag.

Jämförbarhet mellan olika tidsperioder för ett och samma företag har betydelse för redovisningens prognosrelevans, det vill säga hur väl användare av redovisning kan utnyttja historiska rapporter för att prognostisera om framtiden (Smith, 2000). Prognosrelevans, och därmed jämförbarhet mellan tidsperioder, uppnås när ekonomiska mått beräknas likadant över tiden. Trots kravet på jämförbarhet över tiden kan företag fortfarande byta

redovisningsprinciper och anpassa sig efter ny lagstiftning så länge som de visar vilken effekt förändringen gett upphov till och även upprättar jämförelsedata från tidigare år.

Antagandet om företagets fortlevande är ytterligare en grundläggande egenskap som ska genomsyra finansiell rapportering enligt IAS 1. Endast i de fall då företagsledningen har anledning att tro att företaget kommer att likvideras eller gå i konkurs inom en snar framtid kan de bortse från antagandet om företagets fortlevnad.

3.7.2 Institutionell teori

Företag kan betraktas som institutioner med restriktioner och spelregler och därmed analyseras enligt den institutionella teorin (Falkman, 2000). Den inriktning inom den institutionella teorin som främst är applicerbar inom redovisning och val av redovisningsprincip är den socialt präglade institutionalismen vilken utgår ifrån att människan påverkas av både medvetna och undermedvetna avsikter och därför inte agerar helt rationellt. Då processer standardiseras med normer och regler kan individer och företag fastna i givna mönster och därmed kan deras rationalitet begränsas. Det innebär att företag kan agera utefter vad de är vana att göra samt hur andra företag i deras omgivning gör istället för att göra det som är mest optimalt i deras ekonomiska situation.

3.7.3 Företagsledningens incitament

Earnings Management inträffar när en företagsledning använder bedömningar i de finansiella rapporterna och försöker påverka transaktioner för att missleda investerare eller aktieägare om företagets ekonomiska position (Healey et al, 1999). Enligt Healey et al påverkar företagsledare medvetet resultatet för att påvisa ett stabilt företag, genom exempelvis val av avskrivningsperiod. Scott (1997) skriver att Earnings Management inträffar då företagsledningen väljer redovisningsprinciper som maximerar företagets marknadsvärde. Ett exempel på Earnings Management är Income Smoothing, vilket grundar sig på att företag gärna vill visa upp ett stabilt resultat som inte fluktuerar och är volatilt över tiden, det vill säga att företaget undviker kraftiga nedgångar och även uppgångar, i resultatet. En stabil bild av företaget och ett stabilt resultat vill påvisas för att attrahera investerare och aktieägare.

3.7.4 Nyttan och kostnad med information

Enligt Smith (2006) är produktion av redovisningsinformation, såsom information i årsredovisningar, en ekonomisk aktivitet som kan relateras till intäkter och kostnader. Vidare skriver Smith att intäkterna till följd av redovisningsinformation är det värde som informationen ger i form av förbättrade beslut. Det är även det som är nyttan för företag med att producera informationen. Kostnaderna för information utgörs av kostnader för att producera, använda samt förmedla informationen och för att företagen ska se det fördelaktigt att utöka och förbättra redovisningsinformationen krävs det att nyttan överstiger kostnaderna. Ur ett företagsperspektiv är informationsförbättring något som förknippas med kostnader medan det är kunderna eller aktieägarna som tar del av nyttan i och med förbättrade beslut.

3.7.5 Relevans

Relevant redovisning handlar främst om förmågan att vara användbar vid beslutsfattande och det går därför att uttyda två olika typer av relevans, nämligen prognosrelevans och återföringsrelevans. Den förstnämnda avser redovisningens förmåga att verka som underlag vid prognoser och vidare underlag för aktieinvestorer vid beslut om huruvida de ska investera eller sälja. Vid återföringsrelevans används redovisningsinformationen som kontroll av tidigare prognosers utfall i förhållande till verkligt utfall. Enligt Smith (2000) bör externa rapporter inte ges ut för lång tid efter redovisningsperiodens slut och mottagaren ska förstå informationen för att den ska ses som relevant.

Den anglosaxiska redovisningstraditionen utgår ifrån marknadens krav på relevant redovisning och har vuxit i länder såsom USA, Storbritannien, Irland och Holland. De länderna har traditionellt sett dominerats av stora aktieägda bolag där ägarna inte haft någon annan insyn än extern redovisning och vikten av relevant redovisning har därmed varit stor.

3.7.6 Tillförlitlighet

Tillförlitlighet innebär redovisningens förmåga att avspegla den ekonomiska verkligheten i företaget och syftar till att redovisningen ska avbilda rätt saker (Smith, 2000). Tillförlitlighet kan delas upp i validitet och verifierbarhet. Validitet står för att redovisning ska ge en verklighetstrogen bild av den ekonomiska situationen i företaget, exempelvis ska avskrivningstider varken vara överdrivet försiktiga eller utdragna. Verifierbarhet innebär dels att transaktioner ska kunna verifieras med kvitton och dels att företaget gör ekonomiska bedömningar som liknar bedömningar gjorda av andra företag som befinner sig i en liknande beslutssituation.

Enligt den kontinentala redovisningstraditionen anses redovisning vara tillförlitlig när den överensstämmer med rådande lagstiftning. Det har sin grund i att staten och banker i de länder som har en kontinental redovisningstradition, bland annat Sverige och stora delar av Europa, har haft stort inflytande över företagen. Beräkning av skatt i Sverige är kopplad till redovisningen och därmed har staten ett intresse i att redovisningen är tillförlitlig.

3.7.7 Teori om den effektiva marknaden

Teorin om den effektiva marknaden säger att marknaden sätter priser, på exempelvis aktier, baserat på all tillgänglig information. Det innebär att informationen om företagens pensionsskuld som enligt tillägget i IAS 19 ska presenteras direkt i balansräkningen istället för i noter alltid beaktas av marknaden och att förändringar i redovisningsmetod av aktuariella vinster och förluster därmed inte kommer att påverka företagens aktiekurser (Stickel, 2007). I en rapport av Chittim et al, framlagd 2005, argumenteras att aktiekurser inte kommer påverkas av förändringen av FAS 158 på grund av teorin om den effektiva marknaden. Den här teorin förkastas dock av Franzoni et al (2006) som studerat sambanden mellan företags redovisning av avsättningar till pensioner och aktiekurs. De fann att investorer inte beaktar information om pensionsavsättningar som endast finns i fotnoter och att företag med oredovisade aktuariella förluster därmed ofta är övervärderade. Picconi (2004) har i en avhandling dragit samma slutsats och menar att både investorer och analytiker inte använder den information om pensionsskuldens storlek som särredovisas i

noter vid företagsvärdering. Vidare drar Picconi slutsatsen att företagsledningen kan dra nytta av investerarnas begränsade förmåga av att ta till sig information om pensionsskuldens storlek i notform.

3.8 Koppling mellan referensram och frågeställningar

Referensramens fyra inledande avsnitt avser skapa förståelse för uppsatsens område och en komplex standard. Vidare verkar avsnitt fem och sex ge en grund för en förståelse av de val som företagen ställs inför vid redovisning av aktuariella vinster och förluster. Avsnitt sex kommer även att skapa en förståelse för hur tillägget i standarden IAS 19 har vuxit fram och hur det nya redovisningsalternativet påminner om liknande standarder i andra länder. Referensramens del fem och sex kommer även att skapa en förståelse för det ökade antalet valmöjligheter som företagen ställs inför i och med tillägg i standarden och verka som underlag för den inledande frågeställningen gällande hur många börsbolag som har valt att byta redovisningsprincip då möjligheten till ytterligare ett redovisningsalternativ uppkom 2006.

Avsnitt sju, motiv till redovisningsval, avser att öka förståelsen för varför företag väljer det ena redovisningsalternativet framför ett annat. Vidare ska avsnittet utgöra en grund för att besvara uppsatsens andra och tredje frågeställning om vilka motiv som ligger bakom val av redovisningsprincip samt vilka effekter ett eventuellt byte av princip resulterat i.

4 EMPIRI

Empiriansnittet redogör för det empiriska material som samlats in med hjälp av kvalitativa och kvantitativa tillvägagångssätt. Avsnittet delas upp i tre delar motsvarande uppsatsens tre frågeställningar. Vidare kommer avsnittet att tillsammans med den teoretiska referensramen ligga till grund för kommande analys och därmed även uppsatsens slutsatser.

4.1 Studie av årsredovisningar

Det inledande avsnittet avser att fungera som underlag för att besvara uppsatsens första frågeställning och utgör resultatet av studien av företagens årsredovisningar.

4.1.1 Val av redovisningsprincip

År 2004 fanns det två redovisningsprinciper gällande aktuariella vinster och förluster, direkt mot resultat eller tillämpning av korridorregeln. Av de 85 studerade företagen som utgjorde uppsatsens urval valde 92 % att redovisa aktuariella vinster och förluster via korridoren. Nedan i figur 1 presenteras fördelningen mellan redovisningsprinciperna, för en komplett sammanställning av företagens redovisningsprincip 2004 se bilaga 8.1 Företagens val av redovisningsprincip.

Redovisningsprincip 2004	Antal	Andel %
Korridorregeln	78	92
Direkt mot resultat	6	7
Bortfall	1	1
Totalt	85	100

Figur 1. Fördelning mellan redovisningsprinciper 2004

Vid studien av årsredovisningar från 2006 kunde företagen välja bland tre redovisningsprinciper för aktuariella vinster och förluster eftersom ett nytt alternativ infördes i januari 2006 som innebär en möjlighet att redovisa direkt via eget kapital. Undersökningen visar att korridorregeln fortfarande är den mest tillämpade, men andelen har minskat och utgörs nu av cirka 77 %. Den nya redovisningsprincipen, där aktuariella vinster och förluster redovisas via eget kapital, tillämpas av 16 % av företagen i urvalet. Andelen företag som redovisar sina aktuariella vinster och förluster direkt mot resultatet har minskat från 7 % till 3,7 %. Det bör påpekas att studien omfattar ett bortfall på 3,7 % på grund av att tre företag ej hade publicerat sina årsredovisningar då studien genomfördes. Anledningen till att urvalet endast utgörs av 81 företag 2006 är att uppköpta och avnoterade företag har eliminerats ifrån urvalet. I figur 2 på nästa sida redovisas fördelningen mellan de tre principerna 2006, för den totala sammanställningen se bilaga 8.1 Företagens val av redovisningsprincip.

Redovisningsprincip 2006	Antal	Andel %
Korridorregeln	62	76,6
Direkt mot resultat	3	3,7
Direkt mot eget kapital	13	16,0
Bortfall	3	3,7
Totalt	81	100

Figur 2. Fördelning mellan redovisningsprinciper 2006

4.1.2 Finansiell fakta

Den kvantitativa studien omfattar utöver kartläggning av företagens redovisningsprincip även en undersökning av företagens finansiella fakta med avseende på soliditet, om företagen redovisat en aktuariell vinst eller förlust, omsättning och andel anställda som arbetar i antingen USA eller Storbritannien. Faktan är från 2005 då företagen kan antas ha baserat sitt beslut gällande huruvida de skulle byta redovisningsprincip utifrån historisk information om företaget. Tre av företagen i den kvantitativa studien hade dock redan valt att tillämpa tillägget 2005 varvid studien av finansiell fakta för de företagen grundar sig på årsredovisningar från 2004. Anledningen till att variablerna soliditet och om korridoren börjat bli full är av intresse är att företagen i den kvalitativa studien, som presenteras i kommande avsnitt, påpekat att dessa kan motivera företags val av redovisningsprincip. Variabeln andel anställda i USA eller Storbritannien anses vara intressant att undersöka eftersom redovisning av aktuariella vinster och förluster i USA och Storbritannien domineras av redovisning direkt via eget kapital och om ett företag har många anställda där kan harmonisering vara ett motiv till byte av redovisningsprincip. Variabeln omsättning undersöks då företag med en hög omsättning tros ha större resurser till utredning av nya redovisningsalternativ och att det även är intressant att se om storleken på företaget förklarar valet av princip.

I de 56 företag⁸ som redovisar aktuariella vinster och förluster enligt korridorregeln, både 2004 och 2006 samt ingick i den kvantitativa studiens inledande fas, är den genomsnittliga soliditeten 37 %. Av de 56 företagen redovisade 87 % en oredovisad aktuariell förlust i sin årsredovisning 2005. Den oredovisade aktuariella förlustens storlek i förhållande till företagets totala pensionsskulder utgörs i genomsnitt av 26 %. Bland de företag som tillämpar korridorregeln utgör anställda i USA eller Storbritannien 7,7 % av totalt antal anställda. I figur 3 på nästa sida presenteras de genomsnittliga siffrorna för de företag som tillämpar korridorregeln, för hela sammanställningen se bilaga 8.4 Finansiell fakta företag.

⁸ Vid sammanställningen av finansiell data hade ej alla företag presenterat sina årsredovisningar varvid det endast var 56 företag, jämfört med 62 företag, som redovisade via korridoren.

Företag som redovisar enligt korridorregeln (genomsnitt)				
Soliditet	% AF	AF, AV/Pens.skuld	Oms.	Andel ans. USA & Storb.
37 %	87%	26%	24 067	8 %

Figur 3. Finansiell fakta företag som redovisar enligt korridorregeln

Bland de 11 företag⁹ som har bytt redovisningsprincip från korridorregeln till eget kapital är den genomsnittliga soliditeten 41 %, se figur 4 nedan. Av de 11 företagen redovisade 91 % en aktuariell förlust i sin årsredovisning året innan de bytte princip. I de företag som valt att redovisa aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital arbetar 18,3 % av de anställda i antingen USA eller Storbritannien. I den totala sammanställningen går det även att utläsa att de tre företagen som valde att byta redovisningsprincip redan 2005 hade bland den största andelen anställda i USA eller Storbritannien. För hela uppställningen av respektive företags soliditet och oredovisade aktuariell vinst eller förlust med mera se bilaga 8.4 Finansiell fakta företag.

Företag som redovisar via eget kapital (genomsnitt)				
Soliditet	% AF	AF, AV/ Pens.skuld	Oms.	Andel anst. USA & Storb.
41%	91%	34%	61 314	18 %

Figur 4. Finansiell fakta företag som redovisar via eget kapital

4.2 Motiv till att fortsätta tillämpa korridorregeln

Avsnittet avser att verka som underlag för att besvara uppsatsens andra frågeställning och utgörs av en kvalitativ studie baserat på telefonintervjuer, för att se frågor till företagen se bilaga 8.3, med fem företag som tillämpar korridorregeln 2004 samt 2006.

Det motiv som de flesta av de intervjuade företagen anger för att fortsätta tillämpa korridorregeln är att ett pensionsåtagande är långsiktigt och att aktuariella vinster och förluster på lång sikt anses ta ut varandra. Genom att redovisa de aktuariella vinster och förlusterna inom korridoren undviks fluktuationer av det egna kapitalet till följd av kortsiktiga förändringar i de aktuariella antagandena. Företagen i studien anser inte att ett enskilt års avvikelser ska få ett genomslag på resultatet eller det egna kapitalet utan föredrar en jämn utveckling, vilket korridoren medför. Genom att tillämpa korridoren vill företagen i den kvalitativa studien undvika en fluktuerande resultat- och balansräkning och anser att korridoren ger den mest korrekta avspeglingen av det långsiktiga åtagandet.

Vidare säger två av företagen i studien att de inte hade tillräckligt starka incitament till att genomföra ett byte av redovisningsprincip. De två företagen säger att de har arbetat med korridorregeln samt är inkörda i den arbetsmetodiken och för att byta redovisningsprincip krävs starkare skäl än de som presenterats i samband med tillägget i IAS 19. Ett av företagen nämner vid intervjun att de har valt att avvakta för att se hur den nya redovisningsprincipen

⁹ De två företagen som bytt från redovisning via resultatet till redovisning via eget kapital studerades inte i den finansiella studien.

utvecklas, exempelvis om det kommer att bli så att de som tillämpar redovisning direkt via eget kapital blir tvungna att se över de aktuariella antagandena till kvartalsrapporterna och således få aktuariella vinster och förluster vid varje kvartal. Om det krävs kvartalsvis beräkningar anser ett av företagen att arbetet blir alldeles för omfattande och tidskrävande.

De intervjuade företagen anser att ännu ett redovisningsalternativ gällande aktuariella vinster och förluster minskar jämförbarheten mellan företag och deras årsredovisningar. Vidare anger de intervjuade företagen att det skulle underlätta för koncerner som har dotterbolag i exempelvis Storbritannien, och idag måste räkna ut sitt åtagande på två sätt, om en harmonisering hade ägt rum. Ett av företagen i studien går så långt att de anser att tillägget i IAS 19 är en katastrof och att de som väljer att tillämpa det tänker kortsiktigt. Företaget anser vidare att det är obegripligt att IASB har ett så brett spann där vissa kan välja korridorregeln medan andra redovisar direkt mot eget kapital.

Ett av företagen som tillämpar korridorregeln tror att motiven bakom att företag väljer att byta redovisningsprincip grundar sig på att de tänker kortsiktigt och vill undvika att de oredovisade aktuariella vinsterna och förlusterna påverkar resultatet negativt då korridoren nästan är full.

4.3 Motiv till byte av redovisningsprincip

Avsnittet innefattar, precis som föregående avsnitt, en kvalitativ studie i form av intervjuer med fem företag. De fem företagen har valt att redovisa aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital och studien avser att ligga till grund för att besvara uppsatsens tredje frågeställning.

Det motiv som företagen i studien, vilka har valt att byta redovisningsprincip till att redovisa via eget kapital, anger som det främsta är att det ger en mer rättvisande bild av balansräkningen. Vid redovisning av aktuariella vinster och förluster via eget kapital kommer företag även att redovisa pensionsskulden till ett korrekt eller marknadsvärde i balansräkningen. Kombinationen av att det nu går att redovisa pensionsskulden till verkligt värde och att det går att undvika slag mot resultaträkningen ser ett av företagen i studien som den perfekta kombinationen och därav redovisningsalternativet. Ett annat företag som intervjuats anser att redovisning via eget kapital ger ett mer rättvisande resultat, eftersom aktuariella vinster och förluster inte redovisas i resultaträkningen som realiserade intäkter och kostnader. Vidare anger företag i studien att resultatet blir mer stabilt då svårprognostiserade slag, i form av aktuariella vinster och förluster, uteblir samt undviker företaget att ackumulerade förluster fyller korridoren och kan påverka framtida resultat. Ett av de fem företagen i studien har medgivit att då de bytte redovisningsprincip hade de stora aktuariella förluster som de inte ville skulle påverka resultatet.

Ytterligare ett motiv som framgick vid den kvalitativa studien är att redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital är bättre för läsaren, eftersom den nya rapporten¹⁰ är mer lättläst och mer förståelig än vad pensionsnoten vid redovisning enligt korridorregeln är. Det här anser ett av företagen möjliggör en förståelse för en annars komplex standard.

¹⁰ Redogörelse över redovisade intäkter och kostnader

Två av företagen i studien har uppgett att redovisning av aktuariella vinster och förluster direkt via eget kapital gör det möjligt för svenska företag att närma sig de amerikanska och brittiska företagen. Vidare anser företagen i studien att tillägget underlättar för de företag som har dotterbolag eller är noterade i antingen USA eller Storbritannien, eftersom de redovisar sina aktuariella vinster och förluster via eget kapital.

Ett av företagen som valt att byta redovisningsprincip uppger vid intervjun att ett motiv till att fortsätta tillämpa korridorregeln kan vara att företaget har ett litet eget kapital och inte vill försämra företagets soliditet när aktuariella förluster uppstår.

4.3.1 Effekter av byte av redovisningsprincip

Företagen i den kvalitativa studien anger att en effekt av övergången till redovisning direkt via eget kapital är att aktuariella vinster och förluster påverkar det egna kapitalets storlek och därmed kan nyckeltal, såsom soliditet, påverkas. Som exempel nämner ett av företagen i studien att en förändring av diskonteringsräntan med 0,25 % enligt tumregeln påverkar åtagandets storlek med cirka 5 %.

De företag som intervjuats anger att övergången medförde effekter i eget kapital, som blev mer volatilt, men den relativa effekten har ändå varit fullt hanterbar och de flesta företagen såg inga stora förändringar av soliditeten. Vidare framkommer det vid intervjuerna att företag som har en låg soliditet kanske inte väljer den här metoden, eftersom de relativa effekterna i eget kapital kan bli stora.

Ytterligare en effekt som påpekas av företagen i studien är att övergången resulterade i en ny finansiell rapport som ingår i årsredovisningen, Redogörelse över redovisade intäkter och kostnader, där exempelvis aktuariella vinster och förluster men även omräkningsdifferenser, som påverkar eget kapital redovisas. Den här rapporten anser ett av företagen har underlättat för läsaren, som tidigare behövde sätta sig in i de komplexa noterna för att utläsa verkligt resultat och värde på åtagandet. Vidare anger ett av företagen vid intervjun att det skulle förenkla ytterligare för läsaren om redogörelsen inkluderades efter resultaträkningen varvid det går att utläsa direkt vad som påverkat årets utfall i balansräkningen. Upprättandet av den nya rapporten och även omräkning enligt den nya metoden har enligt vissa av företagen i studien givit upphov till extra internt arbete och mycket av bokslutsarbetet för 2006 fick i ett av de intervjuade företagen ägnas åt övergången. Det har även varit tidskrävande för vissa av företagen i studien att informera alla dotterbolag om den nya redovisningsprincipen och informationskravet har ökat. Trots att övergångsprocessen har utgjorts av omfattande omräkningsarbete anger företagen att den ändå varit relativt smidig. Ett av företagen säger även att upprättandet av den nya rapporten inte har varit alltför tidskrävande då företaget redan innan, då de tillämpade korridorregeln, hade informationen inom företaget och det enda som de efter övergången behövde göra var att få det dokumenterat.

Företagen i studien anser även att jämförbarheten i och med ett nytt redovisningsalternativ har minskat. Ett av företagen påpekar dock att den minskade jämförbarheten inte påverkar bolaget i sig, eftersom de håller sig till en metod, utan att det är läsarna av årsredovisningarna som istället behöver kunna ytterligare en metod. Det här ställer högre krav på läsaren som

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

måste vara insatt i tre metoder, vilket ett av företagen i studien säger kan leda till att investerare drar felaktiga beslut och den minskade jämförbarheten kan därmed få negativa effekter. Två av företagen i studien tror sig se att trenden går mot en avveckling av något av alternativen, men de ser båda den nya metoden som den mest fördelaktiga och den som kommer att finnas kvar i längden. En harmonisering där något av alternativen elimineras är enligt de två företagen vad som krävs för att öka jämförbarheten igen, men vilken metod som skulle avvecklas för att uppnå det vill inte företagen som intervjuats spekulera kring.

5 ANALYS

I avsnitt fem analyseras uppsatsens empiri och ställs emot referensramen. Avsnittet avser utgöra en grund för att besvara uppsatsens frågeställningar och syfte. Analysen delas in i tre delar motsvarande uppsatsens frågeställningar och rubrikerna i avsnitt fyra, empiri.

5.1 Studie av årsredovisningar

Avsnittet bygger på den kvantitativa studien av redovisningsprinciper och sammanställning av finansiell fakta ur årsredovisningar som presenterades i empirin. Den kvantitativa studien samt den finansiella faktan analyseras nedan med hjälp av referensramen och statistikprogrammet SPSS.

5.1.1 Val av redovisningsprincip

När möjligheten gavs 2006 att redovisa aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital förespråkade IASB att företag skulle byta från korridorregeln till den nya redovisningsmetoden (Pressrelease IASB, 2006). Svenska Redovisningsrådet däremot ställde sig inte positiva till förslaget med motiveringen att det skulle försämra jämförbarheten mellan företag. Det faktum att 16 % av företagen hade valt att byta redovisningsprincip från redovisning via korridor till redovisning direkt mot eget kapital och att 77 % av företagen fortfarande tillämpar korridorregeln tyder på att svenska börsnoterade koncerner snarare ha följt det svenska Redovisningsrådets linje än ISAB:s uppmaning. Realiteten att 92 % av företagen tillämpade korridorregeln 2004 och 77 % 2006 påvisar att korridoren fortfarande är den dominerande redovisningsmetoden i Sverige trots att andelen har minskat något. Minskningen av korridorregelns andel anses bero på införandet av det nya redovisningsalternativet snarare än att företag valt att redovisa mot resultatet, vilket har tappat i andel.

5.1.2 Finansiell fakta

Den finansiella faktan som presenterades i empirin påvisade att det förelåg en skillnad mellan de företag som redovisar enligt korridorregeln respektive via eget kapital vad avser genomsnittsvärden för exempelvis variabelerna soliditet, omsättning samt andel anställda i USA eller Storbritannien. I figur 5 på nästa sida redogörs för resultatet av analysen avseende förhållandet mellan genomsnittet för variabelerna gällande de företag som valt att tillämpa tillägget och de som tillämpar korridorregeln i procent. Analysen visar att företagen som valt att byta redovisningsprincip har i genomsnitt högre värden för samtliga studerade variabler än de som ej bytt princip. Det faktum att den största skillnaden i genomsnitt mellan företagen är avseende omsättning samt andel anställda i USA eller Storbritannien gör det troligt att det är de variabelerna som styr valet av redovisningsprincip.

Skillnader i genomsnitt, eget kapital / korridorregeln				
Soliditet	% AF	AF, AV/Pens.skuld	Oms.	Andel anst. USA & Storb.
10,8 %	4,6 %	30,7 %	154,7%	125,0%

Figur 5. Procentuella skillnader i genomsnittliga värden för de finansiella variablerna.

Analysen i SPSS, se bilaga 8.5, påvisade att sambandet mellan val av redovisningsprincip och omsättning samt andel anställda som arbetar i USA eller Storbritannien var signifikant säkerställt, vid en 95 % signifikansnivå. Således är en stor andel anställda i ett land där redovisning via eget kapital är praxis ett motiv för att tillämpa tillägget i IAS 19. Det faktum att de tre företag som först tillämpade tillägget i IAS 19, redan 2005, var bland de företag som hade störst andel anställda i USA eller Storbritannien anses stärka det här resonemanget. Anledningen att variabeln omsättning har ett signifikant samband med val av redovisningsprincip antas bero på att stora företag kan tänkas ha en större andel anställda utomlands och således i USA eller Storbritannien.

Stickel et al:s teori om att redovisning via eget kapital får effekter på soliditeten gör det troligt att ett samband mellan val av redovisningsprincip och soliditet bör existera. Den här funderingen stärks då ett av företagen ansåg att en anledning för att fortsätta tillämpa korridorregeln var att de ville undvika ett fluktuerande eget kapital, eftersom företaget hade låg soliditet. Vidare medger andra företag att deras soliditet efter bytet av redovisningsprincip har påverkats. Dessutom stärks resonemanget ytterligare genom att det i empirin framkom att en skillnad kunde föreligga mellan soliditet och val av redovisningsprincip då genomsnittet skiljde sig åt. Således anses det troligt att företag med en låg soliditet undviker redovisning av aktuariella förluster via eget kapital. Anmärkningsvärt var det därför att sambandsanalysen i SPSS talade för att ett statistiskt säkerställt samband mellan redovisningsprincip och soliditet inte förelåg.

Att ett av företagen framförde att det kunde föreligga ett samband mellan företag som valt att byta redovisningsprincip och att stora aktuariella förluster var på väg att fylla korridoren anses kunna bero på företagsledningens incitament att redovisa ett stabilt resultat. Ett sådant samband stärks av analysen av finansiell fakta vilken påvisar genomsnittliga skillnader mellan företag som bytt princip och hur full korridor är. Trots det indikerar analysen i SPSS att det inte finns ett samband mellan redovisningsval och hur full korridoren är. Således var det märkligt att sambandet mellan hur full korridoren är och val av redovisningsprincip inte var statistiskt säkerställt.

Sambandsanalysen i SPSS visar således att de variabler som kan förklara val av redovisningsprincip inte är direkt kopplade till pensionsskulden och dess inverkan på de finansiella rapporterna. De variabler vilka kan förklara val av redovisningsprincip kan snarare vara mått på företagets storlek och utländsk verksamhet än pensionsavsättningens påverkan på företaget. Det tyder på att val av redovisningsprincip inte avgörs av pensionsskulden i sig utan vilken information företaget prioriterar att producera och visa för användarna. Trots att variabler såsom soliditet och om företaget har oredovisade aktuariella förluster borde

resultera i att ett redovisningsval vore mer fördelaktigt än de andra föreligger inget signifikant samband mellan de variablerna och val av redovisningsprincip. Anledningen till att ett sådant samband uteblir antas bero på företagets syn på pensionsavsättningen och dess ringa betydelse för företagets finansiella rapportering.

5.2 Motiv till att fortsätta tillämpa korridoren

Det faktum att flera av företagen i den kvalitativa studien sa att de är inkörda och vana att redovisa enligt korridorregeln kan tyda på att företag inte agerar helt rationellt, vilket är förenligt med Falkman (2000) och den institutionella teorin. Den här tesen stärks av företagens uttalande om att det skulle krävas starka incitament för byte av redovisningsprincip och därmed antas korridorregeln kunna ses som ett sådant mönster. Således kan den institutionella teorin anses vara en bidragande faktor till att korridorregeln tillämpas så frekvent som den görs då företag snarare kan tänkas agera efter vad som förväntas av dem och hur andra företag gör snarare än att fatta beslut efter vad som är optimalt för den ekonomiska situationen i just deras företag. Det faktum att en majoritet av företagen i Storbritannien redovisar via eget kapital kan således tyda på att ett institutionellt agerande kan ligga till grund för val av redovisningsprincip. Anledningen till att det antas vara svårt att bryta ett inkört mönster är att företag hellre antas avvakta och se vilka effekter som förändringen ger upphov till i andra företag innan de själva byter princip.

Analysen påvisar att den institutionella teorin kan ses som ett underliggande motiv medan företagen i den kvalitativa studien främst motiverar tillämpning av korridorregeln genom att påtala metodens fördelar. Som framkommit i empirin ses avsättningar till pensioner som ett långsiktig åtagande och kortsiktiga fluktuationer i form av aktuariella vinster och förluster ska därför inte påverka skulden storlek i den period då de inträffar. Därmed resonerar företagen i paritet med antagandet om fortlevnad (IAS 1) och det kan tolkas som att företag som tillämpar korridorregeln anser att aktuariella vinster och förluster endast ska redovisas i balans- och resultaträkning om företaget skulle avvecklas och de oredovisade aktuariella vinsterna och förlusterna realiserar.

En tillämpning av korridorregeln kan vidare förknippas med en strävan efter att presentera en tillförlitlig redovisning, något som Smith (2000) menar innebär att redovisningen ska avspegla företagets ekonomiska verklighet. Ur perspektivet tillförlitlig redovisning kan orealiserade aktuariella vinster och förluster som i realiteten inte inneburit något in- eller utflöde av ekonomiska medel uppfattas som icke tillförlitliga händelser och är således inte en del av företagets ekonomiska verklighet. Därmed kan det vidare antas att de inte heller ska redovisas som realiserade intäkter och kostnader, vilket kan motivera redovisning via korridoren. Ytterligare en aspekt är att tillförlitlig redovisning förespråkas av den kontinentala traditionen. där fokus ligger på att intressenter, såsom skatteverket, ska kunna lita på företagets redovisning. Det faktum att det svenska Redovisningsrådet, på samma sätt som de tyska, franska och italienska Redovisningsråden, var emot tillägget i standarden medan brittiska och irländska intresseorganisationer var för tillägget tyder på att de anglosaxiska länderna är för redovisning direkt via eget kapital medan de kontinentala länderna är emot.

Att korridorrens förmåga att generera en stabil resultat- och balansräkning påtalades av företagen kan ses som ett motiv från företagsledningens sida att tillämpa Income Smoothing, i syfte att öka företagets marknadsvärde. Det kan således uppfattas som att företagsledningens incitament kan styra valet av redovisningsprincip. Företagsledningens incitament kan vara så långtgående att de direkt vill missleda användare av årsredovisningen om företagets ekonomiska situation för att påvisa ett stabilt företag, något som framförs av Healey (1999). Anledningen att ett företag vill visa ett stabilt resultat kan alltså anses bero på att de vill attrahera intressenter samt erhålla fördelaktiga kreditvillkor från banker.

Teorin om Income Smoothing och företagsledningens incitament måste dock ställas mot teorin om marknadens effektivitet. Chittim et al (2005) argumenterar det faktum att om investerare och intressenter hade beaktat all information som företagen presenterar i antingen resultat- och balansräkningen, men även i notform, hade val av redovisningsprincip inte påverkat intressenternas syn på pensionsåtagandet och den ekonomiska stabiliteten i företaget. Således hade korridorregeln inte skapat någon effekt likt Income Smoothing, eftersom läsare av de finansiella rapporterna ändå hade utläst företagets verkliga resultat samt värde på åtagandet. Trots det faktum som Chittim presenterar upplever företagen att korridorregeln ger den önskade effekten av Income Smoothing i form av stabila finansiella rapporter. En annan aspekt, framförd av Franzoni et al (2006) samt Picconi (2004), indikerar att investerare i många fall inte beaktar den information om pensionsavsättningen som endast ges i noterna och det kan således anses att effekterna av Income Smoothing är en realitet. Teorin om att användares oförmåga att tillgodose sig den information som företagen producerar i notform styrks efter uppsatsens kvantitativa studie där pensionsnotens varierande form och kvalitet försvårade informationssökandet.

5.3 Motiv till byte av redovisningsprincip

Som framkommit vid den kvalitativa studien ses det främsta motivet till redovisning via eget kapital att företagen vill förmedla en rättvisande bild av balansräkningen samt redovisning av pensionsskulden till marknadsvärde. En värdering till marknadsvärde kan verka som beslutsunderlag för aktieägare och tyder enligt Smith (2000) på en relevant redovisning. Det faktum att relevans är en del av den anglosaxiska redovisningstraditionen, med sitt fäste i USA och Storbritannien där redovisning via eget kapital är praxis, kan ses som en indikation på att IASB närmar sig den anglosaxiska traditionen i och med tillägget i IAS 19. Motivet till att närma sig den anglosaxiska traditionen antas grunda sig på en strävan efter relevant redovisning snarare än tillförlitlig.

Att företag med stora oredovisade aktuariella förluster skulle ha bytt metod för att undvika påverkan av resultatet om korridoren skulle bli full var något som påtalades av företagen. Det här motivet bör beaktas eftersom företagsledningar medvetet kan välja en redovisningsmetod för att de vill förmedla en stabil bild av företaget (Healey, 1999). Analysen i SPSS indikerar att hur full korridoren är inte påverkar valet av redovisningsprincip vilket således tyder på att det här inte kan ses som ett motiv. Däremot föreligger en viss, men ej signifikant, skillnad mellan företag som tillämpar korridoren och redovisar via eget kapital gällande hur full korridoren är. Det här antas bero på att variabler gällande pensionsskulden ej är avgörande vid val av redovisningsprincip.

En aspekt att beakta är företagens möjlighet att i och med tillägget i IAS 19 närma sig den amerikanska standarden FAS 158 samt den brittiska standarden FRS 17 och därmed harmonisera sin redovisning med den amerikanska och brittiska. Det faktum att två företag uppger harmoniseringen som ett motiv till bytet av redovisningsprincip samt att analysen i SPSS påvisar att de som bytt princip har en större andel anställda i USA eller Storbritannien stärker synen på en harmonisering som ett motiv. En sådan harmonisering anses möjliggöra en ökad jämförbarhet mellan företag i Sverige samt USA och Storbritannien eftersom nyckeltal kommer baseras på samma grund (Smith, 2000). Ökad jämförbarhet med företag i Storbritannien påtalas också i de remissvar angående förändringen av IAS 19 som en fördel för redovisning direkt mot eget kapital och kan således stärka tesen om att harmonisering är en viktig faktor vid val av redovisningsprincip. Samtidigt bör aspekten minskad jämförbarhet i Sverige beaktas, då företag i Sverige måste göra ett aktivt val mellan tre olika metoder, och ställas mot den ökade jämförbarheten gentemot Storbritannien och USA.

5.3.1 Effekter av byte av redovisningsprincip

En tillämpning av tillägget i IAS 19 har enligt företagen resulterat i ytterligare ett informationskrav. Det faktum att företagen behöver upprätta ytterligare en finansiell rapport tyder på att, de enligt Smith (2006), anser att nyttan med det ökade informationskravet överstiger kostnaden. Företagen har påpekat att upprättandet av den nya finansiella rapporten inte har medfört så stora kostnader, i form av ökad arbetsbörda och internt arbete, eftersom informationen hela tiden funnits inom företaget. Det faktum att kostnaden ses som låg kan anses ha ett samband med att de företag som valt att byta redovisningsprincip har en signifikant högre omsättning än de som valt att behålla korridorregeln. Således kan kostnaden anses vara låg, trots att företag har påpekat att det interna arbetet har ökat, i förhållande till företagets omsättning och nyttan som rapporten bidrar med i form av ökad förståelse för pensionsskuldens värde anses större. Analysen påvisar således att redovisning via eget kapital resulterar i ett ökat informationskrav vilket kan verka som bättre beslutsunderlag för användaren och enligt Smith (2000) en mer relevant redovisning.

Att företagen påpekar att jämförbarheten mellan företagen har minskat till följd av ytterligare ett alternativ tyder på att företag kommer att redovisa liknande händelser och tillstånd på olika sätt. Det är en effekt som kan anses försvåra det för användare av årsredovisningar, såsom investerare som vill jämföra företags ekonomiska situationer, då de behöver vara insatta i tre olika metoder och dess påverkan på de finansiella rapporterna. Den negativa effekten för användarna har påtalats även av företagen och i remissvaren till IASB, vilket tyder på att tillägget i IAS 19 har resulterat i högre krav på användarnas kunskaper om redovisning av pensionsskulden. Det ökade kravet som ställs på användarna i form av förståelse för tre metoder anses dock inte enligt Franzoni (2006) och Picconi (2004) påverka användarna i någon större utsträckning då användare har svårigheter med att tillgodose sig all information i årsredovisningarna. Således kan nyttan med det ökade informationskravet ifrågasättas.

6 SLUTSATS

Avsnitt sex syftar till att knyta ihop de tidigare avsnitten och med dem som grund dra slutsatser samt besvara den inledande frågeställningen. Vidare avser avsnitt sex att ge förslag på uppföljning av uppsatsen i form av förslag på framtida forskning.

6.1 Slutsatser gällande frågeställningarna

De tre frågeställningar som inledningsvis formulerades kommer i avsnittet att besvaras var och en för sig.

Hur redovisar svenska börsbolag aktuariella vinster och förluster 2006 i jämförelse med 2004?

Med den kvantitativa undersökningen som grund konstateras det att den redovisningsprincip som används mest frekvent både 2004 och 2006 är korridorregeln som tillämpas av 92 % 2004 respektive 77 % 2006. Av företagen har 16 % valt att byta redovisningsprincip från 2004 och tillämpa tillägget i IAS 19 och redovisar aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital. Den tredje metoden, redovisning direkt via resultatet, användes av 7 % 2004 och av 3,7 % av företagen 2006. Den slutsats som dras är att den dominerande principen fortfarande är korridorregeln och de företag som valt att byta från antingen korridorregeln eller redovisning via resultatet har valt att redovisa aktuariella vinster och förluster via eget kapital.

Vilka motiv har företagen för att ha kvar korridorregeln?

Korridorregeln är den i särklass mest använda redovisningsmetoden gällande aktuariella vinster och förluster bland svenska börsbolag. Därmed kan man ställa sig frågande till om motivet bakom valet av korridorregeln framför redovisning direkt mot eget kapital är korridorregelns absoluta fördelar eller det faktum att företagen inte vill byta redovisningsprincip och istället fortsätta att redovisa som majoriteten av företagen gör. Slutsatsen är att företag dels ser fördelarna med korridorregeln men även att företag inte gärna byter redovisningsprincip och sticker ut från mängden när de är väl inkörda i en metod som fungerar bra.

Redovisning av aktuariella vinster och förluster via korridoren motiveras med fördelen att den ger företag stabila finansiella rapporter, eftersom endast de ackumulerade vinsterna och förlusterna som överstiger 10 % av pensionsavsättningen eller förvaltningstillgångarna kommer att synas i resultat- och balansräkning. Stabila finansiella rapporter är av betydelse för företagsledningen eftersom intressenter såsom investerare och banker vill försäkra sig om företagets ekonomiska välmående. Om intressenterna till fullo skulle beakta den information om pensionsskulden verkligen storlek och årets aktuariella vinster och förluster som ges i pensionsnoten skulle dock inte val av redovisningsprincip ha någon betydelse för uppfattningen om företags ekonomiska välmående. Då information presenterad i notform inte beaktas på samma sätt som informationen given i resultat- och balansräkning ger redovisning via korridoren uppfattningen av en stabilare ekonomisk situation för företaget.

En ytterligare slutsats är att företag inte bara ser stabila finansiella rapporter som motiv till tillämpning av korridorregeln utan även det faktum att redovisning via korridoren ger en bättre avspeglning av företagets ekonomiska verklighet. Det motiveras med att kortsiktig förändring av pensionsskuldens storlek, i form av aktuariella vinster och förluster, inte ska påverka de finansiella rapporterna i den period då de inträffar eftersom åtagandet är långsiktigt.

Slutligen ses även en vana och ett inkört mönster som ett motiv till att företag tillämpar korridorregeln. Slutsatsen styrks med det faktum att företagen i den kvalitativa studien menade att ett byte inte var tillräckligt motiverat eftersom de var nöjda med den metod de tillämpade och var vana vid.

Vilka motiv hos företagen ligger bakom ett byte av redovisningsprincip och vilka effekter har ett sådant byte gett upphov till?

Ett av motiven till att företag väljer att byta redovisningsprincip är att de vill uppnå en korrekt balansräkning där pensionsskulden återges till marknadsvärde. Vidare är en slutsats att företagen vill underlätta för användarna av årsredovisningar som genom bytet lättare kan utläsa åtagandets storlek, genom marknadsvärderingen i balansräkningen, samt de aktuariella vinsterna och förlusternas storlek. En slutsats som kan dras med statistikprogrammet SPSS som stöd är att de företag som har valt att tillämpa tillägget i IAS 19 har en högre omsättning samt större andel anställda som arbetar i USA eller Storbritannien än de som använder korridorregeln. Därmed ser vi att ett ytterligare motiv till bytet av redovisningsprincip är att de stora företagen vill närma sig de amerikanska och brittiska redovisningsprinciperna och öka jämförbarheten gentemot dessa länder för att uppnå en internationell harmonisering. Den här slutsatsen styrks av det faktum att de tre första företagen som valde att byta redovisningsprincip var bland de företagen som hade störst andel anställda i USA eller Storbritannien.

Vidare är en slutsats att finansiella nyckeltal, såsom soliditet och hur full korridor företagen har, ej är förklarande variabler till byte av redovisningsprincip. Därmed är slutsatsen att byte av redovisningsprincip inte endast är grundat på de effekter som företagen vill uppnå i den finansiella rapporteringen, såsom redovisning av pensionsskulden till ett marknadsvärde, utan snarare en fråga om att stora företag i Sverige med stor andel anställda i USA eller Storbritannien vill uppnå en harmonisering med de här ländernas redovisningsstandarder.

Den främsta effekten av bytet av redovisningsprincip är att företagen presenterar ytterligare en finansiell rapport, *Redogörelse över redovisade intäkter och kostnader*, som gör det lättare för läsaren att ta till sig information om pensionsåtagandet. Införandet av tillägget i standarden minskar dock jämförbarheten mellan företagen som presenterar pensionsåtagandet på olika sätt, vilket ger särskiljda finansiella rapporter. Företagen anser att nyttan med att producera mer information överstiger kostnaden eftersom den information som lämnas alltid funnits inom företaget samt är värdefull för användaren. De företag som valt att behålla korridorregeln kommer inte att redovisa sin pensionsskuld på samma sätt och dessutom kommer noterna företagen emellan att särskilja sig. Slutsatsen är att de företag som byter redovisningsprincip producerar en mer lättförståelig rapport, men den minskade

jämförbarheten genom att företag tillämpar olika metoder kan resultera i att användare ändå inte kan ta till sig den förbättrade informationen i de nya finansiella rapporterna. Om användarna inte tar till sig informationen som företagen producerar kan frågan om vad som nyttan egentligen är ställas. Den slutsats som dras är bytet av redovisningsprincip har resulterat i att noterna har förbättrats och att information om pensionsskuldens verkliga storlek framgår bättre, men en osäkerhet föreligger gällande om användarna har insett och kan ta till sig det.

6.2 Slutdiskussion

Avsnittet avser att presentera de reflektioner och slutsatser som ej besvarar den inledande frågeställningen men är relevanta för området. Vidare kommer diskussionen att ligga till grund för förslag till vidare forskning som presenteras i nästa avsnitt.

Redovisning av aktuariella vinster och förluster via korridoren anses vara att föredra ur ett företagsperspektiv medan redovisning direkt mot eget kapital är mer gynnsamt för företagets intressenter. Anledningen till att redovisning via korridoren ses som fördelaktig ur ett företagsperspektiv är att önskvärd stabilitet uppnås samtidigt som arbetet med pensionsredovisning inte blir lika omfattande som vid redovisning via eget kapital. Redovisning via korridoren anses vidare vara tillförlitlig då kortsiktiga förändringar av avsättningens storlek i form av aktuariella vinster och förluster inte kommer att påverka avsättningens storlek. Aktuariella vinster och förluster innebär inte en transaktion av ekonomiska medel och en del av tillförlitlig redovisning är att endast visa ekonomiska händelser som realiserats.

Som användare av årsredovisningar vill man på ett enkelt sätt kunna tillgodogöra sig information om företagets ekonomiska situation. Redovisning direkt via eget kapital innebär att fullständig information om pensionsavsättning presenteras redan i början av den finansiella rapporteringen. I balansräkningen syns pensionsskuldens verkliga storlek och i den nya rapporten *Redogörelse över redovisade intäkter och kostnader* står årets aktuariella vinster och förluster. Därmed blir den finansiella rapporteringen mer relevant samt mer lämplig som beslutsunderlag för användare av årsredovisningen varvid vi anser att redovisning via eget kapital är gynnsamt för företagets intressenter.

Dock vore det allra bästa för jämförbarheten, och därmed företagets intressenter, om en standardisering av pensionsredovisningen och då särskilt pensionsnotens utformning ägde rum. Efter den kvantitativa studien av 85 börsbolags pensionsnoter dras slutsatsen att pensionsnotens utformning har en varierad kvalitet och en standardisering skulle öka jämförbarheten mellan företag oavsett redovisningsprincip samt underlätta för läsare.

6.3 Förslag till vidare forskning

Med slutsatserna och slutdiskussionen som grund vore det intressant att undersöka pensionsnotens utformning, där en studie av företag som tillämpar korridorregeln i förhållande till de som redovisar direkt via eget kapital har utformat noten genomförs. Syftet vore att undersöka huruvida läsare av pensionsnoten verkligen förstår dess innehåll och om förståelsen har ökat för de företag som redovisar via eget kapital. Har den nya finansiella

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

rapporten *Redogörelse över redovisade intäkter och kostnader* medverkat till en ökad förståelse eller har den genom en minskad jämförbarhet försvårat det för läsaren?

Ytterligare en studie som är av intresse att genomföra är samma studie som gjorts i den här uppsatsen igen om några år för att kartlägga och utreda om fler företag har bytt redovisningsprincip. Syftet med en sådan studie skulle vara att avgöra huruvida korridorregeln fortfarande är den mest tillämpade metoden eller om fler företag väljer redovisning via eget kapital.

7 REFERENSER

Litteratur

- Andersson, B-E., 2001, *Som man frågar får man svar*, andra upplagan, Prisma ePan, Göteborg.
- Collins, D.W., Johnson, W.B., Revsine, L., 2002, *Financial Reporting Analysis*, andra upplagan, Prentice Hall, New Jersey.
- Dahmström, K., 2000, *Från datainsamling till rapport*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L., 2007, *Metodpraktikan*, tredje upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm.
- Falkman, P., 2000, *Teori för redovisning*, Studentlitteratur, Lund.
- Jönsson-Lundmark, B., 1999, *LASC och LAS - en introduktion*, Kristianstads boktryckeri AB, Kristianstad.
- Ryen, A., 2004, *Kvalitativ intervju*, Lieber, Malmö.
- Seale, C., 2000, *The quality of qualitative research*, Sage publications Ltd, London.
- Scott, R. W., 1997, *Financial Accounting Theory*, Prentice Hall, New Jersey.
- Smith, D., 2000, *Redovisningens språk*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.
- Smith, D., 2006, *Redovisningens språk*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund.
- Trost, J., 1994, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund.
- Trost, J., 2005, *Kvalitativa intervjuer*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund.
- Wallén, G., 1996, *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Artiklar

- Bouvier, S., *Recognising an accounting revolution*, European Pensions and Investment News, issue 212, 2006-12-04.
- Edlund, C., Kyrö, J., Engshagen, I., *Nyheter inför bokslutet 2004*, Balans nr 11, 2004.

Ericsson, J., Janzon, C., *Ändrade regler för pensionsredovisning - Alternativ enligt IAS 19 kan få stor genomslagskraft*, Balans nr 1, 2006.

Ericsson, J., Janzon, C., *Ändringar I IAS 1*, Accounting Update, nr 1 oktober 2005

Akademiska artiklar

Healy, P., Wahlen, J., *A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting*, Accounting Horizon, December 1999, Vol. 13, Issue 4, p. 365-383.

Marin, M. J., Franzoni, F., *Pension plan funding and stock market efficiency*, Journal of finance, April 2006.

Stickel, E. S., Tucker, J. J., *New accounting rules for defined-benefit pension plans: impact and fallout*, Journal of Financial Service Professionals, januari 2007.

Övriga tryckta källor

Amir, E., Guan, Y., Oswald, D., *The effects of Pension Accounting on Corporate Pension assets Allocation, A comparative Study of UK and US*, The Pension Institute Cass Business School, 2006.

Chittim, B. D., Woznaik A. D., *FASB Pension Accounting Overhaul Begins*, Mellon Institutional Asset Management, 2005.

Picconi, M., *The perils of pensions: Does Pension Accounting Lead Investors and Analyst Astray?*, Johnson Graduate School of Management New York, 2004.

Internet

FASB:s hemsida: (www.fasb.org)
www.fasb.org/st/summary/stsum158.shtml, 2007-05-10.

IASB:s hemsida: (www.iasb.org)
Remissvar: publicerat 2004-09-20.
www.iasb.org/Archive+information/Archive+iasb+project+-+Comment+letters.htm

Min pension:s hemsida: (www.minpension.se)
www.minpension.se/safungerarpensionen/default.aspx, 2007-05-20.

Intervjuer

Assa Abloy, Ylva Boström, 2007-05-10.

Cardo, Anders Hiller, 2007-04-27.

Ericsson, Ola Persson och Delia Mandrone Vemmervik, 2007-04-26.

Munters, 2007-05-02.

SAAB, Andreas Petterson, 2007-05-29.

Sandvik, Thomas Sundling, 2007-05-07.

SCA, Nikolas Adlecreutz, 2007-05-08.

Skanska, Peter Magnusson, 2007-05-04.

Stora Enso, Lars-Göran Strandberg, 2007-05-14.

Trelleborg, Lars Lysgaard, 2007-05-04.

Uppsatser

Hammar, C., Hermansson, J., *LAS 19- pensionsredovisningens aktuariella verklighet*, Magisteruppsats vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Företagsekonomiska institutionen, 2005.

Larsson, A., Sahlin, J., Sandler, A., *Nya regler för pensionsredovisning – Observationer vid första tillämpning av RR 29*, Magisteruppsats vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Företagsekonomiska institutionen, 2005.

Årsredovisningar

Årsredovisningar för de 85 företag i urvalet för åren 2004-2006 har studerats, för redogörelse över samtliga företag se bilaga 8.1 Företagens val av redovisningsprincip.

Övrigt

ASB, 2002-11, *Amendment to FRS 17 'Retirement Benefits' and financial reporting Standard for smaller entities*.

International Accounting Standard 1 (IAS 1).

International Accounting Standard 19 (IAS 19).

Lumsden, M., 2005, *LAS 19- Ersättning till anställda*, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet.

Press Release IASB, 2004-12-16, *IASB issues amendments to pension cost standard*.

8 BILAGOR

8.1 Företagens val av redovisningsprincip

Företag	Redovisningsprincip	
	2004	2006
ACSC	Korridor	Korridor
Alfa Laval	Korridor	Korridor
Assa Abloy	Korridor	Korridor
Atlas Copco	Korridor	Korridor
Axfood	Korridor	Korridor
Ballingslöv	Korridor	Direkt mot eget kapital
Beijer G & L	Korridor	Korridor
Beijer Electronics	Korridor	Korridor
Biacore	Korridor	Uppköpta
Bilia	Korridor	Korridor
Billerud	Korridor	Korridor
Boliden	Korridor	Korridor
Bong Ljungdahl	Korridor	Korridor
Brio	Korridor	Korridor
Capio	Korridor	Endast 2005 års ÅR
Cardo	Korridor	Korridor
Cloetta Fazer	Korridor	Korridor
Elanders	Korridor	Korridor
Electrolux	Korridor	Korridor
Eniro	Korridor	Korridor
Ericsson	Korridor	Direkt mot eget kapital
Fagerhult	Korridor	Korridor
Feelgood	Korridor	Korridor
Swedbank	Korridor	Korridor
Gambro	Korridor	Uppköpta
Getinge	Korridor	Korridor
Gunnebo	Korridor	Korridor
Haldex	Korridor	Korridor
Handelsbanken	Korridor	Korridor
Hexagon	Korridor	Korridor
HL Display	Korridor	Korridor
Holmen	Korridor	Direkt mot eget kapital

Höganäs	Korridor	Korridor
IFS	Korridor	Korridor
Industrivärlden	Korridor	Korridor
Intrum Justitia	Korridor	Korridor
JC	Korridor	Korridor
JM	Korridor	Korridor
Karlshamns	Korridor	Korridor
Karolin Machine Tool	Korridor	Korridor
Kinnevik	Korridor	Direkt mot eget kapital
La Tour	Korridor	Direkt mot resultat
LB Icon	Korridor	Korridor
Lundbergs	Korridor	Direkt mot eget kapital
Meda	Korridor	Korridor
Munters	Korridor	Direkt mot eget kapital
NCC	Korridor	Korridor
Nibe	Korridor	Korridor
Nilörngruppen	Korridor	Korridor
Nobia	Korridor	Korridor
Nokia	Korridor	Korridor
Nolato	Korridor	Korridor
Nordea	Korridor	Korridor
Peab	Korridor	Korridor
Pro Act IT Group	Korridor	Anger inte
Profil Gruppen	Korridor	Korridor
Ratos	Korridor	Korridor
Saab	Korridor	Korridor
Sandvik	Korridor	Korridor
SAPA	Korridor	Endast 2004 års ÅR
SAS	Korridor	Korridor
SCA	Korridor	Direkt mot eget kapital
Scania	Direkt mot resultat	Direkt mot eget kapital
Scribona	Korridor	Korridor
SEB	Korridor	Korridor
Seco Tools	Korridor	Korridor
Securitas	Korridor	Direkt mot eget kapital
Skandia	Korridor	Direkt mot eget kapital
Skanska	Korridor	Direkt mot eget kapital
SKF	Korridor	Korridor
SSAB	Direkt mot resultat	Direkt mot resultat
Stora Enso	Korridor	Direkt mot eget kapital

Strålfors	Korridor	Avnoterat
Studsvik	Korridor	Korridor
Sweco	Korridor	Korridor
Swedish Match	Korridor	Korridor
Telia Sonera	Korridor	Korridor
Ticket	Direkt mot resultat	Direkt mot resultat
Trelleborg	Korridor	Korridor
VBG	Korridor	Korridor
Westergyllen	Direkt mot resultat	Korridor
WM-data	Korridor	Uppköpta
Volvo	Korridor	Korridor
Xpon Card Group	Korridor	Korridor
Ångpanneföreningen	Direkt mot resultat	Direkt mot eget kapital

8.2 Matchning av företag

Företag	Bransch, typ av företag	Anställda	Omsättning	Pensions- skuld	Totala skulder	Pensionsskuld/ totala skulder
1 Ericsson	Tjänster och tillverkning	63 781	73 296	6 968	94 045	7,4%
2 SCA	Tillverkning	51 022	101 439	2 793	74 581	3,7%
3 Munters	Tjänster och produkter	3 449	5 130	162	1 638	9,8%
4 Stora Enso	Tillverkning	45 631	132 380	6 922	86 511	8,0%
5 Skanska	Byggrelaterade tjänster	56 000	126 000	1 556	51 970	3,0%
1 Sandvik	Tillverkning	42 000	72 000	3 180	38 703	8,2%
2 SAAB	Tillverkning	13 577	21 063	412	22 746	1,8%
3 Cardo	Tjänster och produkter	5 900	8 556	165	3 120	5,3%
4 Assa Abloy	Tillverkning	10 115	31 137	941	11 919	8,0%
5 Trelleborg	Tillverkning	22 506	27 041	819	17 870	4,6%

8.3 Frågeformulär

8.3.1 Frågeformulär företag som ändrat redovisningsprincip

1. Varför har ni valt att ändra redovisningsprincip gällande aktuariella vinster och förluster?
2. Vilka effekter har det gett upphov till i 2006 års redovisning?
3. Vilka konsekvenser tror ni att det kommer att få i framtiden?

8.3.2 Frågeformulär företag som har kvar korridorregeln

1. Övervägde ni att byta redovisningsprincip till att ta aktuariella vinster och förluster direkt mot eget kapital när detta alternativ introducerades 2006?
2. Varför valde ni att behålla korridorregeln?

8.4 Finansiell fakta företag

Företag	Soliditet	AF/AV	AV, AF /Pensskuld	Oms (Msek)	Andel ans. USA & UK
Företag som tillämpar korridorregeln					
ACSC	61%	AF	18%	265	0%
Alfa Laval	36%	AV	122%	16300	12%
Assa Abloy	43%	AF	20%	27802	27%
Atlas Copco	46%	AF	15%	53000	29%
Axfood	39%	AF	11%	28086	0%
Beijer (G & L)	33%	AV	33%	2365	17%
Beijer Electronics	39%	AF	9%	464	2%
Bilia	22%	AF	31%	12096	0%
Billerud	33%	AF	32%	6823	7%
Boliden	45%	AF	22%	20441	0%
Bong Ljungdahl	34%	AF	4%	643	11%
Brio	18%	AF	13%	1355	8%
Cardo	53%	AF	19%	8556	11%
Cloetta Fazer	77%	AF	14%	3071	0%
Elanders	35%	AF	31%	1953	10%
Electrolux	31%	AF	39%	100000	30%
Eniro	24%	AF	10%	4910	0%
Fagerhult	37%	AF	17%	1759	5%
Feelgood	29%	AF	2%	433	0%
Swedbank	5%	AF	90%	29460	0%
Getinge	37%	AV	3%	11880	ingen uppgift
Gunnebo	25%	AF	3%	6	7%
Haldex	41%	AF	52%	7486	67%
Handelsbanken	4%	AV	20%	26338	4%
HL Display	45%	AF	12%	1300	0%
IFS	29%	AF	94%	2149	22%
Industrivärlden	89%	AF	5%	151821	0%
Intrum Justitia	32%	AV	16%	2823	16%
JC	45%	står ej		107	0%
JM	41%	AF	40%	6953	0%
Meda	33%	AF	1%	2870	4%
NCC	25%	AF	19%	49506	0%
Nibe	33%	AF	26%	3819	1%

Nobia	40%	AF	13%	12400	37%
Nokia	55%	AF	26%	34191	0%
Nolato	50%	AF	23%	2256	0%
Nordea	4%	AF	26%	59710	0%
Peab	24%	AF	78%	25501	0%
Profil Gruppen	39%	AF	4%	927	1%
Ratos	50%	AF	13%	21	2%
Saab	31%	AF	15%	19314	4%
Sandvik	41%	AF	22%	63000	14%
SAS	21%	AF	2%	61887	6%
Scribona	22%	AF	43%	11758	0%
SEB	3%	AF	13%	34227	2%
Seco Tools	53%	AF	59%	4936	13%
SKF	45%	AF	8%	49285	ingen uppgift
Studsvik	48%	-	0	1088	1%
Sweco	43%	AV	30%	3372	0%
Swedish Match	30%	AF	39%	22120	9%
Telia Sonera	67%	AF	18%	87661	0%
Trelleborg	41%	AF	15%	23509	22%
VBG	39%	AF	21%	779	4%
Westergyllen	24%	AF	26%	1328	0%
Volvo	31%	AF	24%	240559	17%
Xpon Card Group	37%	AV	30%	1084	1%
Företag som bytt från korridor till eget kapital					
Ballingslöv	31%	AF	4%	1 871	19%
Ericsson	51%	AF	35%	132 000	7%
Holmen	50%	AF	33%	16 319	11%
Kinnevik	70%	AF	3%	4 618	3%
Lundbergs	57%	AV	31%	19 388	1%
Munters	50%	AF	26%	5 130	27%
SCA	43%	AF	91%	96 385	8%
Securitas *	30%	AF	0,2%	59 687	53%
Skandia *	4%	AF	7%	98 000	39%
Skanska *	26%	AF	98%	121 263	24%
Stora Enso	43%	AF	51%	119 798	10%

* = 2004 års årsredovisning

8.5 Sambandsanalys med hjälp av SPSS

Körningen i SPSS gjordes mellan val av redovisningsprincip och soliditet. I tabellen nedan går det att utläsa att det inte föreligger ett signifikant samband mellan variablerna soliditet, aktuariella vinster eller förluster och aktuariella vinster eller förluster i förhållande till pensionskulden och val av redovisningsprincip vid en 95 % signifikansnivå. För att det ska föreligga ett samband mellan en variabel och redovisningsprincip ska sig. (2-tailed) värdet, som återfinns i SPSS utskriften på nästa sida, vara mindre än 0,05. Understiger sig. (2-tailed) värdet 0,05 innebär det att med 95 % säkerhet föreligger det ett statistiskt säkerställt samband. Däremot påvisar körningen i SPSS att föreligger ett signifikant samband mellan variabeln omsättning och val av redovisningsprincip, med 95 % säkerhet. Att det finns ett samband mellan variablerna går att utläsa genom att talet $p=0,012 < 0,05$. På samma sätt går det att utläsa att det finns ett samband mellan variabeln andel anställda i USA eller Storbritannien och val av redovisningsprincip. Det går att utläsa i tabellen nedan då $p=0,017 < 0,05$ finns det ett signifikant samband. I tabellen på nästa sida är det kolumnen sig. 2-tailed, markerad med fet stil, som är av intresse för studien av samband. Körningen i SPSS visar ifall det finns en signifikant skillnad mellan variablerna när redovisningsprinciperna ställs mot varandra, det vill säga om det är en skillnad i exempelvis omsättning när företaget tillämpar korridoren jämfört med företag som redovisar via eget kapital.

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
		F	Sig.	t	df	Sig. 2-tailed	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
										Lower	Upper
Solididet	Equal variances assumed	,324	,571	-,859	65	,393	-,0463149	,0538932	-,1539472	,0613173	
	Equal variances not assumed			-,800	13,376	,438	-,0463149	,0578938	-,1710308	,0784010	
Vinst/förlust	Equal variances assumed	,372	,544	-,013	65	,990	-,00162	,12583	-,25293	,24968	
	Equal variances not assumed			-,015	17,491	,988	-,00162	,10508	-,22285	,21960	
Förlust/skuld	Equal variances assumed	2,149	,148	-1,017	63	,313	-,08695	,08552	-,25786	,08395	
	Equal variances not assumed			-,811	12,139	,433	-,08695	,10716	-,32013	,14623	
Omsättning	Equal variances assumed	4,684	,034	-2,600	65	,012	-37247,397	14325,63	-65857,67	-8637,122	
	Equal variances not assumed			-2,196	12,494	,048	-37247,397	16961,57	-74042,19	-452,60210	
Anställda i USA eller Storbrittanien	Equal variances assumed	2,061	,156	-2,445	63	,017	-,10530	,04307	-,19138	-,01923	
	Equal variances not assumed			-2,037	12,459	,063	-,10530	,05170	-,21749	,00688	

Independent Samples Test